

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους (02. Dhammapada-
aṭṭhakathā)

8. Το κεφάλαιο για τις χιλιάδες (8. Sahassavaggo)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους

8. Sahassavaggo

1. Tambadāṭhikacoraghātakavatthu

100. Sahassamapi ce vācāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā veḷuvane viharanto tambadāṭhikacoraghātakam ārabba kathesi.

Ekūnapañcasatā kira corā gāmaghātakādīni karontā jīvikaṃ kappesuṃ. Atheko puriso nibbiddhapiṅgalo tambadāṭhiko tesam santikaṃ gantvā “ahampi tumhehi saddhiṃ jīvissāmi”ti āha. Atha naṃ corajeṭṭhakassa dassetvā “ayampi amhākaṃ santike vasitum icchatī”ti āhaṃsu. Atha naṃ corajeṭṭhako oloketvā “ayaṃ mātu thanaṃ chinditvā pitu vā galalohitaṃ nīharitvā khādanasamattho atikakkhaḷo”ti cintetvā “natthetassa amhākaṃ santike vasanakicca”nti paṭikkhipi. So evaṃ paṭikkhittopi āgantvā ekaṃ tasseva antevāsikaṃ upaṭṭhahanto ārādhesi. So taṃ ādāya corajeṭṭhakaṃ upasaṅkamitvā, “sāmi, bhaddako esa, amhākaṃ upakārako, saṅgaṇhatha na”nti yācitvā corajeṭṭhakaṃ paṭicchāpesi. Athekadivasam nāgarā rājapurisehi saddhiṃ ekato hutvā te core gahetvā vinicchayamahāmaccaṇaṃ santikaṃ nayiṃsu. Amaccā tesam pharasunā sīsacchedaṃ āṇāpesuṃ. Tato “ko nu kho ime māressatī”ti pariyesantā te māretum icchantaṃ kañci adisvā corajeṭṭhakaṃ āhaṃsu - “tvam ime māretvā jīvitañceva labhissasi sammānañca, mārehi ne”ti. Sopi attānaṃ nissāya vasitattā te māretum na icchi. Etenūpāyena ekūnapañcasate pucchiṃsu, sabbepi na icchiṃsu. Sabbapacchā taṃ nibbiddhapiṅgalaṃ tambadāṭhikaṃ pucchiṃsu. So “sādhū”ti sampāṭicchitvā te sabbepi māretvā jīvitañceva sammānañca labhi. Etenūpāyena nagarassa dakkhiṇatopi pañca corasatāni ānetvā amaccānaṃ dassetvā tehi tesampi sīsacchede āṇatte corajeṭṭhakaṃ ādiṃ katvā pucchantaṃ kañci māretum icchantaṃ adisvā “purimadivase eko puriso pañcasate core māresi, kahaṃ nu kho so”ti. “Asukaṭṭhāne amheti diṭṭho”ti vutte taṃ pakkosāpetvā “ime mārehi, sammānaṃ lacchasi”ti āṇāpesuṃ. So “sādhū”ti sampāṭicchitvā te sabbepi māretvā sammānaṃ labhi. Atha naṃ “bhaddako ayaṃ puriso, nibaddhaṃ coraghātakameva etaṃ karissāma”ti mantetvā tassa taṃ ṭhānantaraṃ datvāva sammānaṃ kariṃsu. So pacchimadisatopi uttaradisatopi ānīte pañcasate pañcasate core ghātesiyeva. Evaṃ catūhi disāhi ānītāni dve sahasāni māretvā tato paṭṭhāya devasikaṃ ekaṃ dveti ānīte te manusse māretvā pañcapaṇṇāsa saṃvaccharāni coraghātakakammaṃ akāsi.

So mahallakakāle ekappahāreneva sīsaṃ chinditum na sakkoti, dve tayo vāre paharanto manusse kilameti. Nāgarā cintayiṃsu - “aññopi coraghātakako uppajjissati, ayaṃ ativiya manusse kilameti, kiṃ iminā”ti tassa taṃ ṭhānantaraṃ hariṃsu. So pubbe coraghātakakammaṃ karonto “ahatasātake nivāsetum, navasappinā saṅkhataṃ khīrayāguṃ pivitum, sumanapupphāni pilandhitum, gandhe vilimpitu”nti imāni cattāri na labhi. So ṭhānā cāvitadivase “khīrayāguṃ me pacathā”ti vatvā ahatavatthasumanamālāvilepanāni gāhāpetvā nadiṃ gantvā nhatvā ahatavatthāni nivāsetvā mālā pilandhitvā gandhehi anulittagatto gehaṃ āgantvā nisīdi. Athassa

navasappinā saṅkhatam khīrayāguṃ purato t̥hapetvā hatthadhovanodakam āharim̐su. Tasmim̐ khaṇe sārīputtatthero samāpattito vuṭṭhāya “kattha nu kho ajja mayā gantabba”nti attano bhikkhācāram olovento tassa gehe khīrayāguṃ disvā “karissati nu kho me puriso saṅgaha”nti upadhārento “maṃ disvā mama saṅgaham karissati, karitvā ca pana mahāsampattim labhissati ayam kulaputto”ti ñatvā cīvaram pārupitvā pattam ādāya tassa gehadvāre t̥hitameva attānam dassesi.

So theram disvā pasannacitto cintesi - “mayā ciraṃ coraghātakakammaṃ kataṃ, bahū manussā mārītā, idāni me gehe khīrayāgu paṭiyattā, therō āgantvā mama gehadvāre t̥hito, idāni mayā ayyassa deyyadhammam dātuṃ vaṭṭatī”ti purato t̥hapitayāguṃ apanetvā theram upasaṅkamitvā vanditvā antogehe nisīdāpetvā patte khīrayāguṃ ākiritvā navasappim āsiñcitvā theram bījamāno aṭṭhāsi. Athassa ca dīgharattam aladdhapubbatāya khīrayāguṃ pātuṃ balavaajjhāsayo ahosi. Thero tassa ajjhāsayaṃ ñatvā “tvam, upāsaka, attano yāguṃ pivā”ti āha. So aññassa hatthe bījanim datvā yāguṃ pivi. Thero bījamānam purisaṃ “gaccha, upāsakameva bījāhī”ti āha. So bījiyamāno kucchipūram yāguṃ pivitvā āgantvā theram bījamāno t̥hatvā katāhārakiccassa therassa pattam aggahesi. Thero tassa anumodanam ārabhi. So attano cittaṃ therassa dhammadesanānugam kātuṃ nāsakkhi. Thero sallakkhetvā, “upāsaka, kasmā cittaṃ desanānugam kātuṃ na sakkosī”ti pucchi. “Bhante, mayā dīgharattam kakkhaḷakammaṃ kataṃ, bahū manussā mārītā, tamaham attano kammaṃ anussaranto cittaṃ ayyassa desanānugam kātuṃ nāsakkhi”nti. Thero “vañcessāmi na”nti cintetvā “kim pana tvam attano ruciyā akāsi, aññehi kārītosī”ti? “Rājā maṃ kāresi, bhante”ti. “Kim nu kho te, upāsaka, evaṃ sante akusalam hotī”ti? Mandadhātuko upāsako therenevaṃ vutte “natthi mayham akusala”nti saññī hutvā tena hi, “bhante, dhammam kathethā”ti. So there anumodanam karonte ekaggacitto hutvā dhammam suṇanto sotāpattimaggassa orato anulomikam khantiṃ nibbattesi. Theropi anumodanam katvā pakkāmi.

Upāsakam theram anugantvā nivattamānam ekā yakkhinī dhenuvesena āgantvā ure paharitvā māresi. So kālam katvā tusitapure nibbatti. Bhikkhū dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum “coraghātako pañcapanṇāsa vassāni kakkhaḷakammaṃ katvā ajjeva tato mutto, ajjeva therassa bhikkham datvā ajjeva kālam kato, kham nu kho nibbatto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte, “bhikkhave, tusitapure nibbatto”ti āha. “Kim, bhante, vadetha, ettakam kālam ettake manusse ghātetvā tusitavimāne nibbatto”ti. “Āma, bhikkhave, mahanto tena kalyāṇamitto laddho, so sārīputtassa dhammadesanam sutvā anulomañāṇam nibbattetvā ito cuto tusitavimāne nibbatto”ti vatvā imam gāthamāha -

“Subhāsitaṃ suṇitvāna, nagare coraghātako;
Anulomakhantiṃ laddhāna, modatī tidivaṃ gato”ti.

“Bhante, anumodanakathā nāma na balavā, tena kataṃ akusalakammaṃ mahantaṃ, katham ettakena visesaṃ nibbattesi”ti. Satthā “kim, bhikkhave, ‘mayā desitadhammassa appam vā bahum vā’ti mā pamāṇam gaṇhatha. Ekavācāpi hi atthanissitā seyyāvā”ti vatvā anusandhim ghaṭetvā dhammam desento imam gāthamāha -

100. “Sahassamapi ce vācā, anattapadasamhitā;
Ekaṃ atthapadam seyyo, yaṃ sutvā upasammatī”ti.

Tattha sahasamapīti paricchedavacanāṃ, ekaṃ sahasaṃ dve sahasānīti evaṃ sahasena cepi paricchinnavācā honti, tā ca pana anattapadasaṃhitā ākāsaṇṇanāpabbatavaṇṇanāvanavaṇṇanādīni pakāsakehi aniyānadīpakehi anattakehi padehi saṃhitā yāva bahukā hoti, tāva pāpikā evāti attho. Ekaṃ atthapadanti yaṃ pana “ayaṃ kāyo, ayaṃ kāyagatāsati, tisso vijjā anuppatto, kataṃ buddhassa sāsana”nti evarūpaṃ ekaṃ atthapadaṃ sutvā rāgādivūpasamena upasammati, taṃ atthasādhakaṃ nibbānappaṭisaṃyuttaṃ khandhadhātuāyatanaīndriyabalabojjhaṅgasatipaṭṭhānaparidīpaṃ ekampi padaṃ seyyoyevāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Tambadāṭṭhikacoraghātakavatthu paṭhamāṃ.

2. Bāhiyadārucīriyattheravatthu

101. Sahassamapi ce gāthāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto dārucīriyattheraṃ ārabha kathesi.

Ekasmiñhi kāle bahū manussā nāvāya mahāsamuddaṃ pakkhanditvā antomahāsamudde bhinnāya nāvāya macchakacchapabhakkhā ahesuṃ. Ekovettha ekaṃ phalakaṃ gahetvā vāyamanto supparakapaṭṭanātīraṃ okkami, tassa nivāsanapārūpanaṃ natthi. So aññaṃ kiñci apassanto sukkhakaṭṭhadaṇḍake vākehi paliveṭhetvā nivāsanapārūpanaṃ katvā devakulato kapālaṃ gahetvā supparakapaṭṭanaṃ agamāsi, manussā taṃ disvā yāgubhattādīni datvā “ayaṃ eko arahā”ti sambhāvesuṃ. So vatthesu upanītesu “sacāhaṃ nivāsessāmi vā pārūpissāmi vā, lābhasakkāro me parihāyissatī”ti tāni vatthāni paṭikkhipitvā dārucīrāneva paridahi. Athassa bahūhi “arahā arahā”ti vuccamānassa evaṃ cetaso parivitakko udapādi “ye kho keci loke arahanto vā arahattamaggaṃ vā samāpannā, ahaṃ tesāṃ aññataro”ti. Athassa purāṇasālohitā devatā evaṃ cintesi.

Purāṇasālohitāti pubbe ekato katasamaṇadhammā. Pubbe kira kassapadasabalassa sāsane osakkamāne sāmaṇerādīnaṃ vippakāraṃ disvā satta bhikkhū saṃvegappattā “yāva sāsanaṃ antaradhānaṃ na hoti, tāva attano patiṭṭhaṃ karissāmā”ti suvaṇṇacetiyaṃ vanditvā araññaṃ pavitṭhā ekaṃ pabbataṃ disvā “jīvite sālayā nivattantu. Nirālayā imaṃ pabbataṃ abhiruhantū”ti vatvā nisseṇiṃ bandhitvā sabbepi taṃ abhiruyha nisseṇiṃ pātetvā samaṇadhammaṃ kariṃsu. Tesu saṅghatthero ekarattātikkameneva arahattaṃ pāpuṇi. So anotattadahe nāgalatādantakaṭṭhaṃ khāditvā uttarakuruto piṇḍapātaṃ āharitvā te bhikkhū āha - “āvuso, imaṃ dantakaṭṭhaṃ khāditvā mukhaṃ dhovitvā imaṃ piṇḍapātaṃ paribhuñjathā”ti. Kiṃ pana, bhante, amhehi evaṃ katikā katā “yo paṭhamāṃ arahattaṃ pāpuṇāti, tenābhattaṃ piṇḍapātaṃ avasesā paribhuñjissatī”ti? “No hetam, āvuso”ti. “Tena hi sace mayampi tumhe viya visesaṃ nibbattessāma, sayam āharitvā paribhuñjissāmā”ti na icchiṃsu. Dutiyadivase dutiyatthero anāgāmiphalaṃ pāpuṇi. Sopi tatheva piṇḍapātaṃ āharitvā itare nimantesi. Te evamāhaṃsu - “kiṃ pana, bhante, amhehi evaṃ katikā katā ‘mahātherena ābhattaṃ piṇḍapātaṃ abhuñjitvā anūtherena ābhattaṃ bhuñjissāmā’”ti? “No hetam, āvuso”ti. “Evaṃ sante tumhe viya mayampi visesaṃ nibbattetvā attano purisakārena bhuñjitum sakkontā bhuñjissāmā”ti na icchiṃsu. Tesu arahattaṃ patto bhikkhu parinibbāyi, anāgāmī brahmaloce nibbatti. Itare pañca therā visesaṃ nibbattetum asakkontā sussitvā

sattame divase kālāṃ katvā devaloke nibbattitvā imasmim buddhuppāde tato cavitvā tattha tattha kulagharesu nibbattiṃsu. Tesu eko pukkusāti rājā ahosi, eko kumārakassapo, eko dārucīriyo, eko dabbo mallaputto eko sabhiyo paribbājakoti. Tattha yo brahmaloke nibbatto bhikkhu taṃ sandhāyetam vuttam “purāṇasālohitā devatā”ti.

Tassa hi brahmuno etadahosi - “ayaṃ mayā saddhim nissenim bandhitvā pabbatam abhiruhitvā samaṇadhammam akāsi, idāni imaṃ laddhim gahetvā vicaranto vinasseyya, saṃvejessāmi na”nti. Atha naṃ upasaṅkamtvā evamāha - “neva kho tvam, bāhiya, arahā, napi arahattamaggaṃ vā samāpanno, sāpi te paṭipadā natthi, yāya tvam arahā vā assa arahattamaggaṃ vā samāpanno”ti. Bāhiyo ākāse tathā kathentaṃ mahābrahmānaṃ oloketvā cintesi - “aho bhāriyaṃ kammaṃ kataṃ, ahaṃ ‘arahantomhī’ti cintesiṃ, ayaṃca maṃ ‘na tvam arahā, napi arahattamaggaṃ vā samāpannosī’ti vadati, atthi nu kho loka añño arahā”ti. Atha naṃ pucchi - “atthi nu kho etarahi devate loka arahā vā arahattamaggaṃ vā samāpanno”ti. Athassa devatā ācikkhi - “atthi, bāhiya, uttaresu janapadesu sāvatti nāma nagaram, tattha so bhagavā etarahi viharati araham sammāsambuddho. So hi, bāhiya, bhagavā arahā ceva arahattatthāya ca dhammam desetī”ti.

Bāhiyo rattibhāge devatāya katham sutvā saṃviggamānaso taṃ khaṇamyeva suppārakā nikkhamitvā ekarattivāsena sāvattiṃ agamāsi, sabbaṃ vīsajjanasatikam maggaṃ ekarattivāseneva agamāsi. Gacchanto ca pana devatānubhāvena gato. “Buddhānubhāvenā”tipi vadantiyeva. Tasmim pana khaṇe satthā sāvattiṃ piṇḍāya pavittṭho hoti. So bhuttapātārāse kāyālasiyavimocanattaṃ abbhokāse caṅkamante sambahule bhikkhū “kham etarahi satthā”ti pucchi. Bhikkhū “bhagavā sāvattiṃ piṇḍāya pavittṭho”ti vatvā taṃ pucchiṃsu - “tvam pana kuto āgatosī”ti? “Suppārakā āgatomhī”ti. “Kadā nikkhantosi”ti? “Hiyyo sāyam nikkhantomhī”ti. “Dūratosi āgato, nisīda, tava pāde dhovitvā telena makkhetvā thokaṃ vissamāhi, āgatakāle satthāraṃ dakkhissasī”ti. “Aham, bhante, satthu vā attano vā jīvitantarāyam na jānāmi, ekarattenevamhi katthaci atthattvā anisīditvā vīsajjanasatikam maggaṃ āgato, satthāraṃ passitvāya vissamissāmi”ti. So evam vatvā taramānarūpo sāvattiṃ pavisitvā bhagavantaṃ anopamāya buddhasiriyā piṇḍāya carantaṃ disvā “cirassaṃ vata me gotamo sammāsambuddho dittho”ti ditthattānato paṭṭhāya onatasarīro gantvā antaravīthiyameva pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā gopphakesu daḷham gahetvā evamāha - “desetu me, bhante, bhagavā dhammam, desetu sugato dhammam, yaṃ mamassa dīgharattaṃ hitāya sukhāyā”ti. Atha naṃ satthā “akālo kho tāva, bāhiya, antaragharaṃ pavittṭhamhā piṇḍāyā”ti paṭikkhipi.

Taṃ sutvā bāhiyo, bhante, saṃsāre saṃsarantena kabalīkārāhāro na aladdhapubbo, tumhākaṃ vā mayham vā jīvitantarāyam na jānāmi, desetu me dhammanti. Satthā dutiyampi paṭikkhipiyeva. Evam kirassa ahosi - “imassa maṃ ditthakālato paṭṭhāya sakalasarīraṃ pītiyā niraṇṭaraṃ ajjhotthaṭaṃ hoti, balavapīṭivego dhammam sutvāpi na sakkhissati paṭivijjhitaṃ, majjhattupekkaṃ tāva tiṭṭhatu, ekaratteneva vīsajjanasatikam maggaṃ āgatattā darathopissa balavā, sopi tāva paṭippassambhatū”ti. Tasmā dvikkhattuṃ paṭikkhipitvā tatiyaṃ yācito antaravīthiyaṃ tithova “tasmātiha te, bāhiya, evam sikkhitabbaṃ ‘ditthe ditthamattaṃ bhavissatī’”tiadinā nayena dhammam desesi. So satthu dhammam suṇantoyeva sabbāsava khetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tāvadeva

ca pana bhagavantam pabbajjam yāci, “paripuṇṇam te pattacīvara”nti puṭṭho “na paripuṇṇa”nti āha. Atha nam satthā “tena hi pattacīvaram pariyesāhī”ti vatvā pakkāmi.

“So kira vīsati vassasahassāni samaṇadhammam karonto ‘bhikkhunā nāma attanā paccaye labhitvā aññaṃ anoloketvā sayameva paribhuñjitum vaṭṭatī”ti ekabhikkhussāpi pattena vā cīvarena vā saṅgaham na akāsi, tenassa iddhimayapattacīvaram na upajjissatī”ti ṇatvā ehibhikkhubhāvena pabbajjam na adāsi. Tampi pattacīvaram pariyesamānameva ekā yakkhinī dhenurūpena āgantvā uramhi paharivā jīvitakkhayaṃ pāpesi. Satthā piṇḍāya caritvā katabhattakicco sambahulehi bhikkhūhi saddhim nikkhanto bāhiyassa sarīram saṅkāraṭṭhāne patitam disvā bhikkhū āṇāpesi, “bhikkhave, ekasmiṃ gehadvāre ṭhatvā mañcakam āharāpetvā imaṃ sarīram nagarato nīharitvā jhāpetvā thūpaṃ karoṭhā”ti. Bhikkhū tathā kariṃsu, katvā ca pana vihāram gantvā satthāram upasaṅkamitvā attanā katakiccam ārocetvā tassa abhisamparāyaṃ pucchiṃsu. Atha nesam bhagavā tassa parinibbutabhāvaṃ ācikkhitvā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakanam bhikkhūnam khippābhiññaṃ yadidaṃ bāhiyo dārucīriyo”ti etadagge ṭhapesi. Atha nam bhikkhū pucchiṃsu - “bhante, tumhe ‘bāhiyo arahattaṃ patto’ti vadetha, kadā so arahattaṃ patto”ti? “Mama dhammam sutakāle, bhikkhave”ti. “Kadā panassa, bhante, tumhehi dhammo kathito”ti? “Piṇḍāya carantena antaravīthiyaṃ ṭhatvā”ti. “Appamattako hi, bhante, tumhehi antaravīthiyaṃ ṭhatvā kathitadhammo katham so tāvattakena visesaṃ nibbattesī”ti, atha ne satthā “kiṃ, bhikkhave, mama dhammam ‘appaṃ vā bahuṃ vā’ti mā pamāṇam gaṇhatha. Anekānipi hi gāthāsahassāni anathanissitāni na seyyo, atthanissitaṃ pana ekampi gāthāpadaṃ seyyo”ti vatvā anusandhim ghaṭetvā dhammam desento imaṃ gāthamāha -

101. “Sahassamapi ce gāthā, anatthapadasaṃhitā;
Ekaṃ gāthāpadaṃ seyyo, yaṃ sutvā upasammatī”ti.

Tattha ekaṃ gāthāpadaṃ seyyoti “appamādo amatapadaṃ...pe...yathā mayā”ti evarūpā ekā gāthāpi seyyoti attho. Sesaṃ purimanayeneva veditabbaṃ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādīni pāpuṇiṃsūti.

Bāhiyadārucīriyattheravatthu dutiyaṃ.

3. Kuṇḍalakesittherīvatthu

102-103. Yo ca gāthāsataṃ bhāseti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto kuṇḍalakesiṃ ārabha kathesi.

Rājagahe kira ekā seṭṭhidhītā soḷasavassuddesikā abhirūpā ahosi dassanīyā pāsādikā. Tasmiṃca vaye ṭhitā nāriyo purisajjhāsayā honti purisalolā. Atha nam mātāpitāro sattabhūmikassa pāsādassa uparimatale sirigabbhe nivāsāpesum. Ekamevassā dāsiṃ paricārikaṃ adaṃsu. Athesaṃ kulaputtaṃ corakammaṃ karontaṃ gahetvā pacchābāhaṃ bandhitvā catukke catukke kasāhi paharivā āghātaṇaṃ nayiṃsu. Seṭṭhidhītā mahājanassa saddaṃ sutvā “kiṃ nu kho eta”nti pāsādāle ṭhatvā oloketi taṃ disvā paṭibaddhacittā hutvā taṃ patthayamānā āhāraṃ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Atha nam mātā pucchi - “kiṃ idaṃ, amma”ti? “Sace etaṃ ‘coro’ti gahetvā niyyamānaṃ purisaṃ labhissāmi, jīvissāmi. No ce labhissāmi, jīvitaṃ me natthi, idheva marissāmi”ti. “Amma, mā evaṃ kari, amhākaṃ jātiyā ca gottena ca

bhogena ca sadisaṃ aññaṃ sāmikaṃ labhissasī”ti. “Mayhaṃ aññaṃ kiccaṃ natthi, imaṃ alabhamānā marissāmī”ti. Mātā dhītaraṃ saññāpetuṃ asakkontī pituno ārocesi. Sopi naṃ saññāpetuṃ asakkonto “kiṃ sakkā kātu”nti cintetvā taṃ coraṃ gahetvā gacchantassa rājapurisassa sahaṣṣabhaṇḍikaṃ pesesi - “imaṃ gahetvā etaṃ purisaṃ mayhaṃ dehi”ti. So “sādhū”ti kahāpaṇe gahetvā taṃ muñcitvā aññaṃ māretvā “mārīto, deva, coro”ti rañño ārocesi. Setṭhipi tassa dhītaraṃ adāsī.

Sā tato paṭṭhāya “sāmikaṃ ārādhessāmī”ti sabbābharaṇapaṭimaṇḍitā sayameva tassa yāguādīni saṃvidahati, coro katipāhaccayena cintesi - “kadā nu kho imaṃ māretvā etissā ābharaṇāni gahetvā ekasmiṃ surāgehe vikkiṇitvā khādituṃ labhissāmī”ti? So “attheko upāyo”ti cintetvā āhāraṃ paṭikkhipitvā mañcake nipajji, atha naṃ sā upasaṅkamitvā “kiṃ te, sāmī, rujjatī”ti pucchi. “Na kiñci me, bhaddeti, kacci pana me mātāpitāro tuyhaṃ kuddhā”ti? “Na kujjhanti, bhadde”ti. Atha “kiṃ nāmeta”nti? “Bhadde, ahaṃ taṃ divasaṃ bandhitvā niyyamāno corapapāte adhivatthāya devatāya balikammaṃ paṭissuṇitvā jīvitaṃ labhiṃ, tvampi mayā tassā eva ānubhāvena laddhā, ‘taṃ me devatāya balikammaṃ ṭhapita’nti cintemi, bhadde”ti. “Sāmī, mā cintayī, karissāmī balikammaṃ, vadehi, kenattho”ti? “Appodakamadhupāyasena ca lājapañcamakapupphehi cā”ti. “Sādhū, sāmī, ahaṃ paṭiyādessāmī”ti sā sabbhaṃ balikammaṃ paṭiyādetvā “ehi, sāmī, gacchāmā”ti āha. “Tena hi, bhadde, tava ñātake nivattetvā mahagghāni vatthābharaṇāni gahetvā attānaṃ alaṅkarohi, hasantā kiḷantā sukhaṃ gamissāmā”ti. Sā tathā akāsī.

Atha naṃ so pabbatapādaṃ gatakāle āha - “bhadde, ito paraṃ ubhova janā gamissāma, sesajanaṃ yānakena saddhiṃ nivattāpetvā balikammabhājanaṃ sayam ukkhipitvā gaṇhāhi”ti. Sā tathā akāsī. Coro taṃ gahetvā corapapātapabbataṃ abhiruhi. Tassa hi ekena passena manussā abhiruhanti, ekaṃ passaṃ chinnaṃ papātaṃ. Pabbatamatthake ṭhitā tena passena core pāteṇti. Te khaṇḍākhāṇaṃ hutvā bhūmiyaṃ patanti. Tasmā “corapapāto”ti vuccati. Sā tassa pabbatassa matthake ṭhatvā “balikammaṃ te, sāmī, karohī”ti āha. So tuṇhī ahoṣi. Puna tāya “kasmā, sāmī, tuṇhībhūtosī”ti vutte taṃ āha - “na mayhaṃ balikammenattho, vañcetvā pana taṃ ādāya āgatomhī”ti. “Kiṃ kāraṇā, sāmī”ti? “Taṃ māretvā tava ābharaṇāni gahetvā palāyanatthāyā”ti. Sā maraṇabhayatajjitā āha - “sāmī, ahañca ābharaṇāni ca tava santakāneva, kasmā evaṃ vadesī”ti? So, “mā evaṃ karohī”ti, punappunaṃ yāciyamānopi “māremi evā”ti āha. “Evaṃ sante kiṃ te mama maraṇena? Imāni ābharaṇāni gahetvā mayhaṃ jīvitaṃ dehi, ito paṭṭhāya maṃ ‘matā’ti dhārehi, dāsī vā te hutvā kammaṃ karissāmī”ti vatvā imaṃ gāthamāha -

“Idaṃ suvaṇṇakeyūraṃ, muttā veḷuriyā bahū;
Sabbhaṃ harassu bhaddante, maṃ ca dāsīti sāvayā”ti.

Taṃ sutvā coro “evaṃ kate tvaṃ gantvā mātāpitūnaṃ ācikkhissasi, māressāmiyeva, mā tvaṃ bālhaṃ paridevasī”ti vatvā imaṃ gāthamāha -

“Mā bālhaṃ paridevesi, khippaṃ bandhāhi bhaṇḍikaṃ;
Na tuyhaṃ jīvitaṃ atthi, sabbhaṃ gaṇhāmi bhaṇḍaka”nti. -

Sā cintesi - “aho idaṃ kammaṃ bhāriyaṃ. Paññā nāma na pacitvā khādanatthāya katā, atha kho vicāraṇatthāya katā, jānissāmiṃsa kattabba”nti, atha naṃ āha - “sāmī, yadā tvaṃ ‘coro’ti gahetvā nīyasi, tadāhaṃ mātāpitūnaṃ ācikkhiṃ, te sahaṣṣaṃ

vissajjetvā taṃ āharāpetvā gehe karimṣu. Tato paṭṭhāya ahaṃ tuyhaṃ upakārikā, ajja me sudiṭṭhaṃ katvā attānaṃ vanditum dehī”ti. So “sādhu, bhadde, sudiṭṭhaṃ katvā vandāhī”ti vatvā pabbatante aṭṭhāsi. Atha naṃ sā tikkhattum padakkhiṇaṃ katvā catūsu ṭhānesu vanditvā, “sāmi, idaṃ te pacchimadassanaṃ, idāni tuyhaṃ vā mama dassanaṃ, mayhaṃ vā tava dassanaṃ natthī”ti purato ca pacchato ca āliṅgitvā pamattaṃ hutvā pabbatante ṭhitaṃ piṭṭhipasse ṭhatvā ekena hatthena khandhe gahetvā ekena piṭṭhikacchāya gahetvā pabbatapapāte khipi. So pabbatakucchiyaṃ paṭihato khaṇḍākhaṇḍikaṃ hutvā bhūmiyaṃ pati. Corapapātamattake adhivatthā devatā tesam dvinnampi kiriyaṃ disvā tassā itthiyā sādhu-kāraṃ datvā imaṃ gāthamāha -

“Na hi sabbesu ṭhānesu, puriso hoti paṇḍito;
Itthīpi paṇḍitā hoti, tattha tattha vicakkhaṇā”ti.

Sāpi coraṃ papāte khipitvā cintesi - “sacāhaṃ gehaṃ gamissāmi, ‘sāmiko te kuhi’nti pucchissanti, sacāhaṃ evaṃ puṭṭhā ‘mārito me’ti vakkhāmi, ‘dubbinīte sahaṃsaṃ datvā taṃ āharāpetvā idāni naṃ māresī’ti maṃ mukhasattīhi vijjhissanti, ‘ābharaṇatthāya so maṃ māretukāmo ahoṣī’ti vuttepi na saddahissanti, alaṃ me gehenā”ti tatthevābharaṇāni chaḍḍetvā araṇṇaṃ pavisitvā anupubbena vicarantī ekaṃ paribbājākaṃ assamaṃ patvā vanditvā “mayhaṃ, bhante, tumhākaṃ santike pabbajjaṃ dethā”ti āha. Atha naṃ pabbājesuṃ. Sā pabbajitvāva pucchi - “bhante, tumhākaṃ pabbajjāya kiṃ uttama”nti? “Bhadde, dasasu vā kasiṇesu parikkammaṃ katvā jhānaṃ nibbattetabbaṃ, vādasahassaṃ vā uggaṇhitabbaṃ, ayaṃ amhākaṃ pabbajjāya uttamatto”ti. “Jhānaṃ tāva nibbattetum ahaṃ na sakkhissāmi, vādasahassaṃ pana uggaṇhissāmi, ayyā”ti. Atha naṃ te vādasahassaṃ uggaṇhāpetvā “uggahitaṃ te sippaṃ, idāni tvaṃ jambudīpatale vicaritvā attanā saddhiṃ pañhaṃ kathetum samatthaṃ olokehi”ti tassa hatthe jambusākaṃ datvā uyyojesuṃ - “gaccha, bhadde, sace koci gihibhūto tayā saddhiṃ pañhaṃ kathetum sakkoti, tasseeva pādaparicārikā bhavāhi, sace pabbajito sakkoti, tassa santike pabbajāhi”ti.

Sā nāmena jambuparibbājikā nāma hutvā tato nikkhamitvā diṭṭhe diṭṭhe pañhaṃ pucchantī vicarati. Tāya saddhiṃ kathetum samattho nāma nāhosi. “Ito jambuparibbājikā āgacchatī”ti sutvāva manussā palāyanti. Sā gāmaṃ vā nigamaṃ vā bhikkhāya pavisantī gāmadvāre vāluka-rāsiṃ katvā tattha jambusākaṃ ṭhapetvā “mayā saddhiṃ kathetum samattho jambusākaṃ maddatū”ti vatvā gāmaṃ pāvisi. Taṃ ṭhānaṃ upasaṅkamtum samattho nāma nāhosi. Sāpi milātāya jambusākhāya aññaṃ jambusākaṃ gaṇhāti, iminā nīharena vicarantī sāvatthiṃ patvā gāmadvāre vāluka-rāsiṃ katvā jambusākaṃ ṭhapetvā vuttanayeneva vatvā bhikkhāya pāvisi. Sambahulā gāmadāra-kā jambusākaṃ parivāretvā aṭṭhaṃsu. Tadā sārīputtatthero piṇḍāya caritvā katabhattakicco nagarā nikkhanto te dāra-ke jambusākaṃ parivāretvā ṭhite disvā “kiṃ ida”nti pucchi. Dāra-kā therassa taṃ pavattiṃ ācikkhiṃsu. “Tena hi dāra-kā imaṃ sākhaṃ maddathā”ti. “Bhāyāma, bhante”ti. “Ahaṃ pañhaṃ kathessāmi, maddatha tumhe”ti. Te therassa vacanena sañjātussāhā tathā katvā maddantā jambusākaṃ ukkhipiṃsu. Paribbājikā āgantvā te paribhāsitvā “tumhehi saddhiṃ mama pañhena kiccaṃ natthi, kasmā me sākhaṃ maddathā”ti āha. “Ayyenamhā maddāpitā”ti āhaṃsu. “Bhante, tumhehi me sākhaṃ maddāpitā”ti? “Āma, bhaginī”ti. “Tena hi mayā saddhiṃ pañhaṃ kathethā”ti. “Sādhu kathessāmi”ti.

Sā vaḍḍhamānakacchāyā pañhaṃ pucchitum therassa santikaṃ agamāsi, sakalanagaraṃ saṅkhubhi. “Dvinnaṃ paṇḍitānaṃ kathaṃ suṇissāmā”ti nāgarā tāya saddhiṃyeva gantvā theram vanditvā ekamantaṃ nisīdimsu. Paribbājikā theram āha - “bhante, pucchāmi te pañha”nti. “Puccha, bhaginī”ti. Sā vādasahassaṃ pucchi, pucchitaṃ pucchitaṃ thero vissajjesi. Atha naṃ thero āha - “ettakā eva te pañhā, aññepi atthī”ti? “Ettakā eva, bhante”ti. “Tayā bahū pañhā puṭṭhā, mayampi ekam pucchāma, vissajjissasi no”ti? “Jānamānā vissajjissāmi pucchatha, bhante”ti. Thero “ekam nāma ki”nti pañhaṃ pucchi. Sā “evaṃ nāmesa vissajjetabbo”ti ajānantī “kiṃ nāmetaṃ, bhante”ti pucchi. “Buddhapañho nāma, bhaginī”ti. “Mayhampi taṃ detha, bhante”ti. “Sace mādisā bhavissasi, dassāmī”ti. “Tena hi maṃ pabbājethā”ti. Thero bhikkhunīnaṃ ācikkhitvā pabbājesi. Sā pabbajitvā laddhūpasampadā kuṇḍalakesittherī nāma hutvā katipāhaccayeneva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi.

Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum - “kuṇḍalakesittheriyā dhammassavanañca bahuṃ natthi, pabbajitakiccañcassā matthakaṃ pattaṃ, ekena kira corena saddhiṃ mahāsaṅgāmaṃ katvā jinitvā āgatā”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte, “bhikkhave, mayā desitadhammaṃ ‘appaṃ vā bahuṃ vā’ti pamāṇaṃ mā gaṇhatha, anattakaṃ padasatampi seyyo na hoti, dhammapadaṃ pana ekampi seyyova. Avasesacore jinantassa ca jayo nāma na hoti, ajjhattikakilesacore jinantasessa pana jayo nāma hoti”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi -

102. “Yo ca gāthāsataṃ bhāse, anattapadasaṃhitā;
Ekam dhammapadaṃ seyyo, yaṃ sutvā upasammati.

103. “Yo sahassaṃ sahassena, saṅgāme mānuse jine;
Ekañca jeyyamattānaṃ, sa ve saṅgāmajuttamo”ti.

Tattha gāthāsatanti yo ca puggalo sataparicchedā bahūpi gāthā bhāseyyāti attho. Anattapadasaṃhitāti ākāsaṇṇanādivasena anattakehi padehi saṃhitā. Dhammapadanti atthasādhakaṃ khandhādipaṭisaṃyuttaṃ, “cattārimāni paribbājakā dhammapadāni. Katamāni cattāri? Anabhijjhā paribbājakā dhammapadaṃ, abyāpādo paribbājakā dhammapadaṃ, sammāsati paribbājakā dhammapadaṃ, sammāsamādhī paribbājakā dhammapada”nti evaṃ vuttasu catūsu dhammapadesu ekampi dhammapadaṃ seyyo. Yo sahassaṃ sahassenāti yo eko saṅgāmayodho sahassena guṇitaṃ sahassaṃ mānuse ekasmiṃ saṅgāme jineyya, dasamanussasatasahassaṃ jinitvā jayaṃ āhareyya, ayampi saṅgāmajinataṃ uttamo pavaro nāma na hoti. Ekañca jeyyamattānanti yo rattiṭṭhānadivātṭhānesu ajjhattikakammaṭṭhānaṃ sammasanto attano lobhādikilesajayena attānaṃ jineyya. Sa ve saṅgāmajuttamoti so saṅgāmajinānaṃ uttamo pavaro saṅgāmasīsayodhoti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādīni pāpuṇiṃsūti.

Kuṇḍalakesittherīvattu tatiyaṃ.

4. Anattapucchakabrāhmaṇavattu

104-105. Attā haveti imaṃ dhammadeśanaṃ satthā jetavane viharanto anattapucchakaṃ brāhmaṇaṃ ārabha kathesi.

So kira brāhmaṇo “kiṃ nu kho sammāsambuddho atthameva jānāti, udāhu anathampi, pucchissāmi na”nti satthāraṃ upasaṅkamitvā pucchi - “bhante, tumhe atthameva jānātha maññe, no anathā”nti? “Atthañcāhaṃ, brāhmaṇa, jānāmi anathañcā”ti. “Tena hi me anathāṃ kathethā”ti. Athassa satthā imaṃ gāthamāha -

“Ussūraseyyaṃ ālasyaṃ, caṇḍikkaṃ dīghasoṇḍiyaṃ;
Ekassaddhānagamaṇaṃ paradārūpasevanaṃ;
Etaṃ brāhmaṇa sevassu, anathāṃ te bhavissatī”ti.

Taṃ sutvā brāhmaṇo sādhu kāmāmadāsi “sādhu sādhu, gaṇācariya, gaṇajetṭhaka, tumhe atthañca jānātha anathañcā”ti. “Evaṃ kho, brāhmaṇa, atthānatthajānanako nāma mayā sadiso natthī”ti. Athassa satthā ajjhāsayaṃ upadhāretvā, “brāhmaṇa, kena kamma jīvasī”ti pucchi. “Jūtakamma, bho gotamā”ti. “Kiṃ pana te jayo hoti parājayo”ti. “Jayopi hoti parājayopi”ti vutte, “brāhmaṇa, appamattako esa, paraṃ jinantassa jayo nāma na seyyo. Yo pana kilesajayena attānaṃ jināti, tassa jayo seyyo. Na hi taṃ jayaṃ koci apajayaṃ kātuṃ sakkotī”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi -

104. “Attā have jitaṃ seyyo, yā cāyaṃ itarā pajā;
Attadantassa posassa, niccaṃ saññatacārino.

105. “Neva devo na gandhabbo, na māro saha brahmunā;
Jitaṃ apajitaṃ kayirā, tathārūpassa jantuno”ti.

Tattha haveti nipāto. Jitanti liṅgavipallāso, attano kilesajayena attā jito seyyoti attho. Yā cāyaṃ itarā pajāti yā panāyaṃ avasesā pajā jūtena vā dhanaharaṇena vā saṅgāmena vā balābhivharena vā jitā bhavēyya, taṃ jinantena yaṃ jitaṃ, na taṃ seyyoti attho. Kasmā pana tadeva jitaṃ seyyo, idaṃ na seyyoti? Yasmā attadantassa...pe... tathārūpassa jantunoti. Idaṃ vuttaṃ hoti - yasmā hi yvāyaṃ nikkilesatāya attadanto poso, tassa attadantassa kāyādīhi niccaṃ saññatacārino evarūpassa imehi kāyasaññamādīhi saññatassa jantuno devo vā gandhabbo vā māro vā brahmunā saha utṭhahitvā “ahamassa jitaṃ apajitaṃ karissāmi, maggabhāvanāya pahīne kilese puna uppādessāmi”ti ghaṭentopi vāyamantopi yathā dhanādīhi parājito pakkhantaro hutvā itarena jitaṃ puna jinanto apajitaṃ kareyya, “evaṃ apajitaṃ kātuṃ neva sakuṇeyyā”ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Anatthapucchakabrāhmaṇavatthu catutthaṃ.

5. Sāriputtattherassa mātulabrāhmaṇavatthu

106. Māse māseti imaṃ dhammadesanaṃ satthā veḷuvane viharanto sāriputtattherassa mātulabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi.

Thero kira tassa santikaṃ gantvā āha - “kiṃ nu kho, brāhmaṇa, kiñcideva kusalaṃ karosī”ti? “Karomi, bhante”ti. “Kiṃ karosī”ti? “Māse māse saḥassapariccāgena dānaṃ dammī”ti. “Kassa desī”ti? “Nigaṇṭhānaṃ, bhante”ti. “Kiṃ patthayanto”ti? “Brahmalokaṃ, bhante”ti. “Kiṃ pana brahmalokassa ayaṃ maggo”ti? “Āma, bhante”ti. “Ko evamāhā”ti? “Ācariyehi me kathitaṃ, bhante”ti. “No tvaṃ brahmalokassa maggaṃ jānāsi, nāpi te ācariyā, satthāva eko jānāti, ehi, brāhmaṇa,

brahmalokassa te maggaṃ kathāpessāmī”ti taṃ ādāya satthu santikaṃ netvā,
“bhante, ayaṃ brāhmaṇo evamāhā”ti, “taṃ pavattiṃ ārocetvā sādhu vatassa
brahmalokassa maggaṃ kathethā”ti. Satthā “evaṃ kira, brāhmaṇā”ti pucchitvā
“āma, bho gotamā”ti vutte, “brāhmaṇa, tayā evaṃ dadamānena vassasataṃ
dinnadānatopi muhuttamattaṃ pasannacittena mama sāvakaṃ olokaṃ vā
kaṭacchubhikkhāṃmattadānaṃ vā mahapphalatara”nti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā
dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

106. “Māse māse sahasena, yo yajetha sataṃ samaṃ;
Ekañca bhāvitattānaṃ, muhuttamapi pūjaye;
Sāyeva pūjanā seyyo, yañce vassasataṃ huta”nti.

Tattha sahasenāhi sahasapariccāgena. Yo yajetha sataṃ samanti yo vassasataṃ
māse māse sahasaṃ pariccajanto lokiya mahājanassa dānaṃ dadeyya, ekañca
bhāvitattānanti yo pana ekaṃ sīlādiguṇavisesena vaḍḍhitaattānaṃ heṭṭhimakoṭiyā
sotāpannaṃ, uparimakoṭiyā khīṇāsavaṃ gharadvāraṃ sampattaṃ
kaṭacchubhikkhādānavasena vā yāpanamattaāhāradānavasena vā
thūlasātakadānamattena vā pūjeyya. Yaṃ itarena vassasataṃ hutaṃ. Tato sāyeva
pūjanā seyyo. Seṭṭho uttamoti atthoti.

Desanāvasāne so brāhmaṇo sotāpattiphalaṃ patto, aññepi bahū sotāpattiphalādīni
pāpuṇiṃsūti.

Sāriputtattherassa mātulabrāhmaṇavatthu pañcamaṃ.

6. Sāriputtattherassa bhāgineyyavatthu

107. Yo ca vassasataṃ jantūti imaṃ dhammadeśanaṃ satthā veḷuvane viharanto
sāriputtattherassa bhāgineyyaṃ ārabha kathesi.

Tampi hi thero upasaṅkamitvā āha - “kiṃ, brāhmaṇa, kusalaṃ karosī”ti? “Āma,
bhante”ti. “Kiṃ karosī”ti? “Māse māse ekaṃ ekaṃ pasuṃ ghātetvā aggīṃ
paricarāmi”ti. “Kimatthaṃ evaṃ karosī”ti? “Brahmalokamaggo kireso”ti. “Kenevaṃ
kathita”nti? “Ācariyehi me, bhante”ti. “Neva tvaṃ brahmalokassa maggaṃ jānāsi,
nāpi te ācariyā, ehi, satthu santikaṃ gamissāmā”ti taṃ satthu santikaṃ netvā taṃ
pavattiṃ ārocetvā “imassa, bhante, brahmalokassa maggaṃ kathethā”ti āha. Satthā
“evaṃ kirā”ti pucchitvā “evaṃ, bho gotamā”ti vutte, “brāhmaṇa, vassasatampi
evaṃ aggīṃ paricarantassa tava aggipāricariyā mama sāvakaṃ taṅkhaṇamattaṃ
pūjampi na pāpuṇātī”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ
gāthamāha -

107. “Yo ca vassasataṃ jantu, aggīṃ paricare vane;
Ekañca bhāvitattānaṃ, muhuttamapi pūjaye;
Sāyeva pūjanā seyyo, yañce vassasataṃ huta”nti.

Tattha jantūti sattādhivacanametam. Aggīṃ paricare vaneti
nippapañcabhāvapatthanāya vanaṃ pavisitvāpi tattha aggīṃ paricareyya. Sesam
purimasadisamevāti.

Desanāvasāne so brāhmaṇo sotāpattiphalaṃ pāpuṇi, aññepi bahū sotāpattiphalādīni
pāpuṇiṃsūti.

7. Sāriputtattherassa sahāyakabrāhmaṇavatthu

108. Yaṃ kiñci yitṭhaṃ vāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā veḷuvane viharanto sāriputtattherassa sahāyakabrāhmaṇaṃ ārabba kathesi.

Tampi hi thero upasaṅkamitvā “kiṃ, brāhmaṇa, kiñci kusalaṃ karosī”ti pucchi. “Āma, bhante”ti. “Kiṃ karosī”ti? “Yitṭhayāgaṃ yajāmī”ti. “Tadā kira taṃ yāgaṃ mahāpariccāgena yaja”nti. Ito paraṃ thero purimanayeneva pucchitvā taṃ satthu santikaṃ netvā taṃ pavattiṃ ārocetvā “imassa, bhante, brahmalokassa maggaṃ kathethā”ti āha. Satthā, “brāhmaṇa, evaṃ kirā”ti pucchitvā “evaṃ, bho gotamā”ti vutte, “brāhmaṇa, tayā saṃvaccharaṃ yitṭhayāgaṃ yajantena lokiyamahājanassa dinnadānaṃ pasannacittena mama sāvakaṇaṃ vandantānaṃ uppannakusalacetanāya catubhāgamattampi na agghatī”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

108. “Yaṃ kiñci yitṭhaṃ va hutam va loke,
Saṃvaccharaṃ yajetha puññapekko;
Sabbampi taṃ na catubhāgameti,
Abhivādanā ujjugatesu seyyo”ti.

Tattha yaṃ kiñcīti anavasesapariyādānavacanametam. Yitṭhanti yebhuyyena maṅgalakiriyādivasesu dinnadānaṃ. Hutanti abhisāṅkharitvā kataṃ pāhunadānañceva, kammañca phalañca saddahitvā katadānañca. Saṃvaccharaṃ yajethāti ekasaṃvaccharaṃ nirantameva vuttappakāraṃ dānaṃ sakalacakkavāḷepi lokiyamahājanassa dadeyya. Puññapekkoṭi puññaṃ icchanto. Ujjugatesūti heṭṭhimakoṭiyā sotāpannesu uparimakoṭiyā khīṇāsavesu. Imaṃ vuttaṃ hoti - “evarūpesu pasannacittena sarīraṃ onamitvā vandantassa kusalacetanāya yaṃ phalaṃ, tato catubhāgampi sabbaṃ taṃ dānaṃ na agghati, tasmā ujjugatesu abhivādanameva seyyo”ti.

Desanāvasāne so brāhmaṇo sotāpattiphalaṃ patto, aññepi bahū sotāpattiphalaḍḍhāni pāpuṇiṃsūti.

Sāriputtattherassa sahāyakabrāhmaṇavatthu sattamaṃ.

8. Āyuvaddhanakumāravatthu

109. Abhivādanasīlissāti imaṃ dhammadesanaṃ satthā dīghalaṅghikaṃ nissāya araññakuṭiyaṃ viharanto dīghāyukumaṇaṃ ārabba kathesi.

Dīghalaṅghikanagaravāsino kira dve brāhmaṇā bāhirakapabbajjaṃ pabbajitvā atṭhacattālīsa vassāni tapacaraṇaṃ kariṃsu. Tesu eko “paveṇi me nassissati, vibbhamissāmī”ti cintetvā attanā kataṃ tapaṃ paresaṃ vikkiṇitvā gosatena ceva kahāpaṇasatena ca saddhiṃ bhariyaṃ labhitvā kuṭumbaṃ saṇṭhapesi. Athassa bhariyā puttaṃ vijāyi. Itaro panassa sahāyako pavāsaṃ gantvā punadeva taṃ nagaraṃ paccāgami. So tassa āgatabhāvaṃ sutvā puttadāraṃ ādāya sahāyakassa dassanatthāya agamāsi. Gantvā puttaṃ mātu hatthe datvā sayaṃ tāva vandi, mātāpi puttaṃ pitu hatthe datvā vandi. So “dīghāyukā hothā”ti āha, putte pana vandāpīte tuṇhī ahoṣi. Atha naṃ “kasmā, bhante, amhehi vandite ‘dīghāyukā hothā’ti vatvā imassa vandanakāle kiñci na vadethā”ti āha. “Imasseko antarāyo atthi, brāhmaṇā”ti.

“Kittakam jīvissati, bhante”ti? “Sattāham, brāhmaṇā”ti. “Paṭibāhanakāraṇam atthi, bhante”ti? “Nāham paṭibāhanakāraṇam jānāmī”ti. “Ko pana jāneyya, bhante”ti? “Samaṇo gotamo jāneyya, tassa santikam gantvā pucchāhī”ti. “Tattha gacchanto tapaparihānito bhāyāmī”ti. “Sace te puttasiṇho atthi, tapaparihāniṃ acintetvā tassa santikam gantvā pucchāhī”ti.

So satthu santikam gantvā sayam tāva vandi. Satthā “dīghāyuko hohī”ti āha, pajāpatiyā vandanakālepi tassā tatheva vatvā puttassa vandāpanakāle tuṇhī ahoṣi. So purimanayeneva satthāram pucchi, satthāpi tatheva byākāsi. So kira brāhmaṇo sabbaññutaññāṇam apaṭivijjhivāva attano mantam sabbaññutaññāṇena saṃsandesi, paṭibāhanūpāyam pana na jānāti. Brāhmaṇo satthāram pucchi - “atthi pana, bhante, paṭibāhanūpāyo”ti? “Bhaveyya, brāhmaṇā”ti. “Kiṃ bhaveyyā”ti? “Sace tvam attano gehadvāre maṇḍapam kāretvā tassa majjhe pīṭhikam kāretvā tam parikkhipanto attha vā soḷasa vā āsanāni paññāpetvā tesu mama sāvake nisīdāpetvā sattāham nīrantaram parittam kātuṃ sakkuṇeyyāsi, evamassa antarāyo nasseyyā”ti. “Bho gotama, mayā maṇḍapādīni sakkā kātuṃ, tumhākam pana sāvake katham lacchāmī”ti? “Tayā ettake kate aham mama sāvake paṇiṇissāmī”ti. “Sādhu, bho gotamā”ti so attano gehadvāre sabbam kiccam niṭṭhāpetvā satthu santikam agamāsi. Satthā bhikkhū paṇiṇi, te gantvā tattha nisīdiṃsu, dārakampi pīṭhikāyam nipajjāpesuṃ, bhikkhū sattarattindivam nīrantaram parittam bhaṇiṃsu, sattame divase sāyam satthā āgacchi. Tasmīṃ āgate sabbacakkavāḷadevatā sannipatiṃsu. Eko pana avaruddhako nāma yakkho dvādasa saṃvaccharāni vessavaṇam upaṭṭhahitvā tassa santikā varaṃ labhanto “ito sattame divase imam dārakam gaṇheyyāsi”ti labhi. Tasmā sopi āgantvā atthāsi.

Satthari pana tattha gate mahesakkhāsu devatāsu sannipatitāsu appesakkhā devatā osakkitvā osakkitvā okāsam alabhamānā dvādasa yojanāni paṭikkamiṃsu. Avaruddhakopi tatheva paṭikkami, satthāpi sabbarattim parittamakāsi. Sattāhe vītivatte avaruddhako dārakam na labhi. Atthame pana divase aruṇe uggatamatte dārakam ānetvā satthāram vandāpesuṃ. Satthā “dīghāyuko hohī”ti āha. “Kīvaciram pana, bho gotama, dārako ṭhassatī”ti? “Visavassasataṃ, brāhmaṇā”ti. Athassa “āyuvaddhanakumāro”ti nāmaṃ kariṃsu. So vuddhimanvāya pañcahi upāsakasatehi parivuto vicari. Atheskadivasam dhammasabhāyam bhikkhū katham samuṭṭhāpesuṃ “passathāvuso, āyuvaddhanakumārena kira sattame divase maritabbaṃ abhaviṣsa, so idāni vīsavassasataṭṭhāyī hutvā pañcahi upāsakasatehi parivuto vicarati, atthi maññe imesaṃ sattānaṃ āyuvaddhanakāraṇa”nti. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte, “bhikkhave, na kevalam āyuvaddhanameva, ime pana sattā guṇavante vandantā abhivādentā catūhi kāraṇehi vaddhanti, parissayato muccanti, yāvatāyukameva tiṭṭhanti”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imam gāthamāha -

109. “Abhivādanasīlissa, niccam vuddhāpacāyino;
Cattāro dhammā vaddhanti, āyu vaṇṇo sukham bala”nti.

Tattha abhivādanasīlissāti vandanasīlissa, abhiṇham vandanakiccapasutassāti attho. Vuddhāpacāyinoṇi gihissa vā tadahupabbajite daharasāmaṇerepi, pabbajitassa vā pana pabbajjāya vā upasampadāya vā vuddhatare guṇavuddhe apacāyamānassa, abhivādanena vā niccam pūjentassāti attho. Cattāro dhammā vaddhanti āyumi vaddhamāne yattakam kālam tam vaddhati, tattakam itarepi vaddhantiyeva. Yena hi

paññāsavassaāyusamvattanikaṃ kusalaṃ kataṃ, pañcavīsativassakāle cassa jīvitantarāyo uppajjeyya, so abhivādanasīlatāya paṭippassambhati, so yāvatāyukameva tiṭṭhati, vaṇṇādayopissa āyunāva saddhiṃ vaḍḍhanti. Ito uttaripi eseva nayo. Anantarāyena pavattassāyuno vaḍḍhanaṃ nāma natthi.

Desanāvasāne āyuvaḍḍhanakumāro pañcahi upāsakasatehi saddhiṃ sotāpattiphale patiṭṭhahi, aññepi bahū sotāpattiphalaḍḍhāni pāpuṇiṃsūti.

Āyuvaḍḍhanakumāravattu aṭṭhamam.

9. Saṃkiccasāmaṇeravattu

110. Yo ca vassasataṃ jīveti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto saṃkiccasāmaṇeraṃ ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṃ kira tiṃsamattā kulaputtā satthu dhammakathaṃ sutvā sāsane uraṃ datvā pabbajiṃsu. Te upasampadāya pañcavassā hutvā satthāraṃ upasaṅkamitvā ganthadhuraṃ vipassanādhuranti dve dhurānīti sutvā “mayaṃ mahallakakāle pabbajitā”ti ganthadhuraṃ ussāhaṃ akatvā vipassanādhuraṃ pūretukāmā yāva arahattā kammaṭṭhānaṃ kathāpetvā, “bhante, ekaṃ araṇṇāyatanaṃ gamissāmā”ti satthāraṃ āpucchiṃsu. Satthā “kataraṃ ṭhānaṃ gamissathā”ti pucchitvā “asukāṃ nāmā”ti vutte “tattha tesā ekaṃ vighāsādaṃ nissāya bhayaṃ uppajjissati, tañca pana saṃkiccasāmaṇere gate vūpasamissati, atha nesāṃ pabbajitakiccaṃ pāripūriṃ gamissati”ti aññāsi.

Saṃkiccasāmaṇero nāma sārīputtattherassa sāmaṇero sattavassiko jātiyā. Tassa kira mātā sāvatthiyaṃ aḍḍhakulassa dhītā. Sā tasmīṃ kucchigate ekena byādhinā taṅkhaṇaṇṇeva kālamakāsi. Tassā jhāpiyamānāya ṭhapetvā gabbhamāṃsaṃ sesāṃ jhāyi. Athassā gabbhamāṃsaṃ citakato otāretvā dvīsu tīsu ṭhānesu sūlehi vijjhiṃsu. Sūlakoṭi dārakassa akkhikoṭiṃ pahari. Evaṃ gabbhamāṃsaṃ vijjhitvā aṅgārārāsīmhi khipitvā aṅgāreheva paṭicchādetvā pakkamiṃsu. Gabbhamāṃsaṃ jhāyi, aṅgāramatthake pana suvaṇṇabimbasadiso dārako padumagabbhe nipanno viya ahoṣi. Pacchimabhavikassa sattassa hi sinerunā otthariyamānassapi arahattaṃ appatvā jīvitakkhaya nāma natthi. Punadivase “citakaṃ nibbāpessāmā”ti āgatā tathānipannaṃ dārakaṃ disvā acchariyabbhutacittajātā “kathaṇhi nāma ettakesu dārūsu khīyamānesu sakalasarīre jhāpiyamāne dārako na jhāyi, kiṃ nu kho bhavissatī”ti dārakaṃ ādāya antogāmaṃ gantvā nemittake pucchiṃsu. Nemittakā “sace ayaṃ dārako agāraṃ ajjhāvassissati, yāva sattamā kulaparivattā ñātakā duggatā bhavissanti? Sace pabbajissati, pañcahi samaṇasatehi parivuto vicarissatī”ti āhaṃsu. Tassa saṅkunā akkhikoṭiyā bhinnattā saṃkiccanti nāmaṃ kariṃsu. So aparena samayena saṃkiccoti paññāyi. Atha naṃ ñātakā “hotu, vaḍḍhitakāle amhākaṃ ayyassa sārīputtassa santike pabbājessāmā”ti posiṃsu. So sattavassikakāle “tava mātukucchiyaṃ vasanakāle mātā te kālamakāsi, tassā sarīre jhāpiyamānepi tvaṃ na jhāyī”ti kumārakānaṃ kathaṃ sutvā “ahaṃ kira evarūpā bhayā mutto, kiṃ me gharāvāsena, pabbajissāmī”ti ñātakānaṃ ārocesi. Te “sādhu, tātā”ti sārīputtattherassa santikaṃ netvā, “bhante, imaṃ pabbājethā”ti adāsu. Thero tacapañcakakammaṭṭhānaṃ datvā pabbājesi. So khuraggeyeva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Ayaṃ saṃkiccasāmaṇero nāma.

Satthā “etasmim gate tam bhayaṃ vūpasamissati, atha nesaṃ pabbajitakiccaṃ pāripūriṃ gamissatī”ti ñatvā, “bhikkhave, tumhākaṃ jeṭṭhabhātikaṃ sārīputtattheraṃ oloketvā gacchathā”ti āha. Te “sādhū”ti vatvā therassa santikaṃ gantvā “kiṃ, āvuso”ti vutte mayaṃ satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā araṇṇaṃ pavisitukāmā hutvā āpucchimhā, atha no satthā evamāha - “tumhākaṃ jeṭṭhabhātikaṃ oloketvā gacchathā”ti? “Tenamhā idhāgatā”ti. Thero “satthārā ime ekaṃ kāraṇaṃ disvā idha pahitā bhavissanti, kiṃ nu kho eta”nti āvajjento tamatthaṃ ñatvā āha - “atthi pana vo, āvuso, sāmaṇero”ti? “Natthi, āvuso”ti. “Sace natthi, imaṃ saṃkicca-sāmaṇeraṃ gahetvā gacchathā”ti. “Alaṃ, āvuso, sāmaṇeraṃ nissāya no palibodho bhavissati, kiṃ araṇṇe vasantānaṃ sāmaṇerenā”ti? “Nāvuso, imaṃ nissāya tumhākaṃ palibodho, apica kho pana tumhe nissāya imassa palibodho bhavissati. Satthāpi tumhe mama santikaṃ pahiṇanto tumhehi saddhiṃ sāmaṇerassa pahiṇanaṃ paccāsīsaṃto pahiṇi, imaṃ gahetvā gacchathā”ti. Te “sādhū”ti adhvāsetvā sāmaṇerena saddhiṃ ekatimsa janā therāṃ apaloketvā vihārā nikkhamma cārikaṃ carantā vīsayo janasatamatthake ekaṃ sahasakulaṃ gāmaṃ pāpuṇṇṃsu.

Manussā te disvā pasannacittā sakkaccaṃ parivisitvā, “bhante, kattha gamissathā”ti pucchitvā “yathāphāsukaṭṭhānaṃ, āvuso”ti vutte pādamūle nipajjitvā “mayaṃ, bhante, ayyesu imaṃ ṭhānaṃ nissāya antovassaṃ vasantesu pañcasīlaṃ samādāya uposathakammaṃ karissāmā”ti yāciṃsu. Therā adhvāsesuṃ. Atha nesaṃ manussā rattitṭhānadivāṭṭhānacaṅkamanapaṇṇasālāyo saṃvidahitvā “ajja mayaṃ, sve maya”nti ussāhappattā upaṭṭhānamakamsu. Therā vassūpanāyikadivase katikavattaṃ kariṃsu, “āvuso, amhehi dharmānakabuddhassa santike kammaṭṭhānaṃ gahitaṃ, na kho pana sakkā aññatra paṭipattisampadāya buddhe ārādhetuṃ, amhākaṅca apāyadvārāni vivaṭāneva, tasmā aññatra pāto bhikkhācāraṇaṃ, sāyaṃ therūpaṭṭhānavelaṅca sesakāle dve ekaṭṭhāne na bhavissāma, yassa aphāsukaṃ bhavissati, tena ghaṇḍiyā pahaṭṭāya tassa santikaṃ gantvā bhesajjaṃ karissāma, ito aññasmim rattibhāge vā divasabhāge vā appamattā kammaṭṭhānamanuyuṇṇissāmā”ti.

Tesu evaṃ katikaṃ katvā viharantesu eko duggatapurisso dhītaraṃ upanissāya jīvanto tasmim ṭhāne dubbhikkhe uppanne aparaṃ dhītaraṃ upanissāya jīvitukāmo maggaṃ paṭipajji. Therāpi gāme piṇḍāya caritvā vasanaṭṭhānaṃ āgacchantā antarāmagge ekissā nadiyā nhatvā vālukapuline nisīditvā bhattakiccaṃ kariṃsu. Tasmim khaṇe so puriso tam ṭhānaṃ patvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Atha naṃ therā “kahaṃ gacchasi”ti pucchiṃsu. So tamatthaṃ ārocesi. Therā tasmim kāruṇṇaṃ uppādetvā, “upāsaka, ativiya chātosī, gaccha, paṇṇaṃ āhara, ekamekaṃ te bhattapiṇḍaṃ dassāmā”ti vatvā tena paṇṇe āhaṭṭe attanā attanā bhuñjananiyāmeneva sūpabyañjanehi sannahitvā ekamekaṃ piṇḍaṃ adaṃsu. Etadeva kira vattaṃ, yaṃ bhojanakāle āgatassa bhattaṃ dadamānena bhikkhunā aggabhattaṃ adatvā attanā bhuñjananiyāmeneva thokaṃ vā bahuṃ vā dātabbaṃ. Tasmā tepi tathā adaṃsu. So katabhattakicco there vanditvā pucchi - “kiṃ, bhante, ayyā, kenaci nimantitā”ti? “Natthi, upāsaka, nimantaṃ, manussā devasikaṃ evarūpameva āhāraṃ denti”ti. So cintesi - “mayaṃ niccakālaṃ utṭhāya samuṭṭhāya kammaṃ karontāpi evarūpaṃ āhāraṃ laddhuṃ na sakkoma, kiṃ me aññattha gatena, imesaṃ santikeyeva jīvissāmī”ti. Atha ne āha - “ahaṃ vattapaṭivattaṃ katvā ayyānaṃ santike vasituṃ icchāmī”ti. “Sādhū, upāsakā”ti. So tehi saddhiṃ tesāṃ vasanaṭṭhānaṃ gantvā sādhukaṃ vattapaṭivattaṃ karonto bhikkhū ativiya ārādhentvā

dvemāsaccayena dhītaraṃ daṭṭhukāmo hutvā “sace, ayye, āpucchissāmi, na maṃ vissajjissanti, anāpucchā gamissāmī”ti tesam anācikkhitvāva nikkhami. Ettakameva kirassa oḷārikaṃ khalitaṃ ahosi, yaṃ bhikkhūnaṃ anārocetvā pakkāmi.

Tassa pana gamanamagge ekā aṭavī atthi. Tattha pañcasatānaṃ corānaṃ “yo imaṃ aṭaviṃ pavisati, taṃ māretvā tassa maṃsalohitena tuyhaṃ balikammaṃ karissāmā”ti devatāya āyācanaṃ katvā vasantānaṃ sattamo divaso hoti. Tasmā sattame divase coraṇṭhako rukkhaṃ āruya olokento taṃ āgacchantaṃ disvā corānaṃ saññamadāsi. Te tassa aṭavimajjhaṃ pavittṭhabhāvaṃ ṇatvā parikkhipitvā taṃ gaṇhitvā gāḷhabandhanaṃ katvā araṇisahitena aggim nibbattetvā dārūni saṅkaḍḍhitvā mahantaṃ aggikkhandhaṃ katvā sūlāni tacchiṃsu. So tesam taṃ kiriyaṃ disvā, “sāmi, imasmiṃ ṭhāne neva sūkarā, na migādayo dissanti, kiṃ kārāṇā idaṃ karoṭhā”ti pucchi. “Taṃ māretvā tava maṃsalohitena devatāya balikammaṃ karissāmā”ti. So maraṇabhayatajjito bhikkhūnaṃ taṃ upakāraṃ acintetvā kevalaṃ attano jīvītaṃ eva rakkhamāno evamāha - “sāmi, ahaṃ vighāsādo, ucchiṭṭhabhattaṃ bhuñjitvā vaḍḍhito, vighāsādo nāma kālakaṇṇiko, ayyā pana yato tato nikkhamitvā pabbajitāpi khattiyāva, asukasmim ṭhāne ekatiṃsa bhikkhū vasanti, te māretvā balikammaṃ karoṭha, ativiya vo devatā tussissatī”ti. Taṃ sutvā corā “bhaddakaṃ esa vadeti, kiṃ iminā kālakaṇṇinā, khattiye māretvā balikammaṃ karissāmā”ti cintetvā “ehi, nesaṃ vasanaṭṭhānaṃ dassēhī”ti tameva maggadesakaṃ katvā taṃ ṭhānaṃ patvā vihāramajjhe bhikkhū adisvā “kahaṃ bhikkhū”ti naṃ pucchiṃsu. So dve māse vasitattā tesam katikavattaṃ jānanto evamāha - “attano divaṭṭhānarattitṭhānesu nisinnā, etaṃ ghaṇḍiṃ paharatha, ghaṇḍisaddena sannipatissanti”ti. Coraṇṭhako ghaṇḍiṃ pahari.

Bhikkhū ghaṇḍisaddaṃ sutvā “akāle ghaṇḍi pahaṭā, kassaci aphāsukaṃ bhavissatī”ti āgantvā vihāramajjhe paṭipāṭiyā paññattesu pāsāṇaphalakesu nisīdiṃsu. Saṅghatthero core oloketvā pucchi - “upāsakā kenāyaṃ ghaṇḍi pahaṭā”ti? Coraṇṭhako āha - “mayā, bhante”ti. “Kiṃ kārāṇā”ti? “Amhehi aṭavidevatāya āyācitaṃ atthi, tassā balikammakaraṇatthāya ekaṃ bhikkhuṃ gahetvā gamissāmā”ti. Taṃ sutvā mahāthero bhikkhū āha - “āvuso, bhātikānaṃ uppannakiccaṃ nāma jeṭṭhabhātikena nittharitaṃ, ahaṃ attano jīvitaṃ tumhākaṃ pariccajitvā imehi saddhiṃ gamissāmi, mā sabbesaṃ antarāyo hotu, appamattā samaṇadhammaṃ karoṭhā”ti. Anuthero āha - “bhante, jeṭṭhabhātu kiccaṃ nāma kaniṭṭhassa bhāro, ahaṃ gamissāmi, tumhe appamattā hothā”ti. Iminā upāyena “ahameva ahamevā”ti vatvā paṭipāṭiyā tiṃsapi janā utṭhahiṃsu, evaṃ te neva ekissā mātuyā puttā, na ekassa pituno, nāpi vītarāgā, atha ca pana avasesānaṃ atthāya paṭipāṭiyā jīvitaṃ pariccajiṃsu. Tesu ekopi “tvam yāhī”ti vattum samattho nāma nāhosi.

Samkiccasāmaṇero tesam kathaṃ sutvā, “bhante, tumhe tiṭṭhatha, ahaṃ tumhākaṃ jīvitaṃ pariccajitvā gamissāmī”ti āha. Te āhaṃsu - “āvuso, mayaṃ sabbe ekato māriyamānāpi taṃ ekakaṃ na vissajjessāmā”ti. “Kiṃ kārāṇā, bhante”ti? “Āvuso, tvam dhammasenāpatisāriputtattherassa sāmaṇero, sace taṃ vissajjessāma, sāmaṇeraṃ me ādāya gantvā corānaṃ niyyādiṃsū”ti thero no garahissati, taṃ nindaṃ nittharituṃ na sakkhissāma, tena taṃ na vissajjessāmā”ti. “Bhante, sammāsambuddho tumhe mama upajjhāyassa santikaṃ paṇṇantopi, mama upajjhāyo maṃ tumhehi saddhiṃ paṇṇantopi idameva kārāṇaṃ disvā paṇṇi, tiṭṭhatha tumhe, ahameva gamissāmī”ti so tiṃsa bhikkhū vanditvā “sace, bhante,

me doso atthi, khamathā''ti vatvā nikkhami. Tadā bhikkhūnaṃ mahāsaṃvego uppajji, akkhīni assupuṇṇāni hadayamaṃsaṃ pavedhi. Mahāthero core āha - ''upāsakā ayaṃ daharako tumhe aggim karonte, sūlāni tacchante, paṇṇāni attharante disvā bhāyissati, imaṃ ekamante ṭhapetvā tāni kiccāni kareyyāthā''ti. Corā sāmaṇeraṃ ādāya gantvā ekamante ṭhapetvā sabbakiccāni kariṃsu.

Kiccapariyosāne corajeṭṭhako asim abbāhitvā sāmaṇeraṃ upasaṅkami. Sāmaṇero nisīdamāno jhānaṃ samāpajjitvāva nisīdi. Corajeṭṭhako asim parivattetvā sāmaṇerassa khandhe pātesi, asi namitvā dhārāya dhāraṃ pahari, so ''na sammā pahari''nti maññaṃ puna taṃ ujukaṃ katvā pahari. Asi tālapaṇṇaṃ viya veṭṭhayamāno tharumūlaṃ agamāsi. Sāmaṇerañhi tasmim kāle sinerunā avattharantopi māretuṃ samattho nāma natthi, pageva asinā. Taṃ pāṭihāriyaṃ disvā corajeṭṭhako cintesi - ''pubbe me asi silāthambhaṃ vā khadirakhāṇuṃ vā kaḷīraṃ viya chindati, idāni ekavāraṃ nami, ekavāraṃ tālapattaveṭṭhako viya jāto. Ayaṃ nāma asi acetanā hutvāpi imassa guṇaṃ jānāti, ahaṃ sacetanopi na jānāmī''ti. So asim bhūmiyaṃ khipitvā tassa pādamūle urena nipajjitvā, ''bhante, mayaṃ dhanakāraṇā aṭaviṃ pavitṭhāmhā, amhe dūratova disvā saḥassamattāpi manussā pavedhanti, dve tisso kathā kathetuṃ na sakkonti. Tava pana santāsamattampi natthi, ukkāṃmukhe suvaṇṇaṃ viya supupphitakaṇikāraṃ viya ca te mukhaṃ virocati, kiṃ nu kho kāraṇa''nti pucchanto imaṃ gāthamāha -

''Tassa te natthi bhītattaṃ, bhiyyo vaṇṇo pasīdati;
Kasmā na paridevesi, evarūpe mahabbhaye''ti.

Sāmaṇero jhānā vuṭṭhāya tassa dhammaṃ desento, ''āvuso gāmaṇi, khīṇāsavassa attabhāvo nāma sīse ṭhapitabhāro viya hoti, so tasmim bhijjante vā nassante vā tussateva, na bhāyatī''ti vatvā imā gāthā abhāsi -

''Natthi cetasaṃ dukkhaṃ, anapekkhassa gāmaṇi;
Atikkantā bhayā sabbe, khīṇasaṃyojanassa ve.

''Khīṇāya bhavanettiyā, diṭṭhe dhamme yathātathe;
Na bhayaṃ maraṇe hoti, bhāranikkhepane yathā''ti.

So tassa kathaṃ sutvā pañca corasatāni oloketvā āha - ''tumhe kiṃ karissathā''ti? ''Tumhe pana, sāmī''ti. ''Mama tāva, bho, 'evarūpaṃ pāṭihāriyaṃ disvā agāramajjhe kammaṃ natthi, ayyassa santike pabbajissāmī''ti. Mayampi tatheva karissāmā''ti. ''Sādhū, tātā''ti tato pañcasatāpi corā sāmaṇeraṃ vanditvā pabbajjaṃ yāciṃsu. So tesam asidhārāhi eva kese ceva vatthadasā ca chinditvā tambamattikāya rajitvā tāni kāsāyāni acchādāpetvā dasasu sīlesu patiṭṭhāpetvā te ādāya gacchanto cintesi - ''sacāhaṃ there adisvāva gamissāmi, te samaṇadhammaṃ kātuṃ na sakkhissanti. Corānañhi maṃ gahetvā nikkhantakālato paṭṭhāya tesu ekopi assūni sandhāretuṃ nāsakkhi, 'mārito nu kho sāmaṇero, no'ti cintentānaṃ kammaṭṭhānaṃ abhimukhaṃ na bhavissati, tasmā disvāva ne gamissāmī''ti. So pañcasatabhikkhuparivāro tattha gantvā attano dassanena paṭiladdhaassāsehi tehi ''kiṃ, sappurisa, saṃkicca, laddhaṃ te jīvita''nti vutte, ''āma, bhante, ime maṃ māretukāmā hutvā māretuṃ asakkontā mama guṇe pasīditvā dhammaṃ sutvā pabbajitā, ahaṃ 'tumhe disvāva gamissāmī''ti āgato, appamattā samaṇadhammaṃ karoṭha, ahaṃ satthu santikaṃ gamissāmī''ti te bhikkhū vanditvā itare ādāya upajjhāyassa santikaṃ gantvā ''kiṃ saṃkicca, antevāsikā te laddhā''ti vutte, ''āma, bhante''ti taṃ pavattiṃ ārocesi.

Therena “gaccha saṃkicca, satthāraṃ passāhi”ti vutte, “sādhū”ti therāṃ vanditvā te ādāya satthu santikaṃ gantvā satthārāpi “kiṃ saṃkicca, antevāsikā te laddhā”ti vutte, “āma, bhante”ti taṃ pavattiṃ ārocesi. Satthā “evaṃ kira, bhikkhave”ti pucchitvā, “āma, bhante”ti vutte, “bhikkhave, tumhākaṃ corakammaṃ katvā dussīle patiṭṭhāya vassasataṃ jīvanato idāni sīle patiṭṭhāya ekadivasampi jīvitaṃ seyyo”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

110. “Yo ca vassasataṃ jīve, dussīlo asamāhito;
Ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo, sīlavantassa jhāyino”ti.

Tattha dussīloti nissīlo. Sīlavantassāti dussīlassa vassasataṃ jīvanato sīlavantassa dvīhi jhānehi jhāyino ekadivasampi ekamuhuttampi jīvitaṃ seyyo, uttamanti attho.

Desanāvasāne te pañcasatāpi bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇṇiṃsu, sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣīti.

Aparena samayena saṃkicco upasampadaṃ labhitvā dasavasso hutvā sāmaṇeraṃ gaṇhi. So pana tasseva bhāgineyyo adhimuttasāmaṇero nāma. Atha naṃ thero paripuṇṇavassakāle āmantetvā “upasampadaṃ te karissāmi, gaccha, ñātakānaṃ santike vassaparimāṇaṃ pucchitvā ehī”ti uyyojesi. So mātāpitūnaṃ santikaṃ gacchanto antarāmagge pañcasatehi corehi balikammatthāya māriyamāno tesāṃ dhammaṃ desetvā pasannacittehi tehi “na te imasmiṃ ṭhāne amhākaṃ atthibhāvo kassaci ārocetabbo”ti vissatṭho paṭipathe mātāpitāro āgacchante disvā tameva maggaṃ paṭipajjantānampi tesāṃ saccamanurakkhanto nārocesi. Tesāṃ corehi viheṭhiyamānānaṃ “tvampi corehi saddhiṃ ekato hutvā maññe, amhākaṃ nārocesi”ti paridevantānaṃ saddaṃ sutvā te mātāpitūnampi anārocitabhāvaṃ ñatvā pasannacittā pabbajjaṃ yāciṃsu. Sopi saṃkiccasaṃmaṇero viya te sabbe pabbajetvā upajjhāyassa santikaṃ ānetvā tena satthu santikaṃ pesito gantvā taṃ pavattiṃ ārocesi. Satthā “evaṃ kira, bhikkhave”ti pucchitvā, “āma, bhante”ti vutte purimanayeneva anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imeva gāthamāha -

“Yo ca vassasataṃ jīve, dussīlo asamāhito;
Ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo, sīlavantassa jhāyino”ti.

Idampi adhimuttasāmaṇeravattu vuttanayamevāti.

Saṃkiccasaṃmaṇeravattu navamaṃ.

10. Khāṇukoṇḍaññattheravattu

111. Yo ca vassasataṃ jīveti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto khāṇukoṇḍaññattheraṃ ārabha kathesi.

So kira thero satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā araṇṇe viharanto arahattaṃ patvā “satthu ārocessāmi”ti tato āgacchanto antarāmagge kilanto maggā okkamma ekasmiṃ piṭṭhipāsāṇe nisinno jhānaṃ samāpajji. Athekaṃ gāmaṃ vilumpitvā pañcasatā corā attano balānurūpena bhaṇḍikaṃ bandhitvā sīsenādāya gacchantā dūraṃ gantvā kilantarūpā “dūraṃ āgatāma, imasmiṃ piṭṭhipāsāṇe vissamissāmā”ti maggā okkamma piṭṭhipāsāṇassa santikaṃ gantvā therāṃ disvāpi “khāṇuko aya”nti saññino ahesuṃ. Atheko coro therassa sīse bhaṇḍikaṃ ṭhapesi, aparopi taṃ nissāya bhaṇḍikaṃ ṭhapesi. Evaṃ pañcasatāpi corā pañcahi bhaṇḍikasatehi therāṃ parikkhipitvā sayampi nisinnā niddāyitvā aruṇuggamanakāle pabujjhितvā attano

attano bhaṇḍikaṃ gaṇhantā therāṃ disvā “amanusso”ti saññāya palāyituṃ ārabhiṃsu. Atha ne thero āha - “mā bhāyittha upāsakā, pabbajito aha”nti. Te therassa pādamūle nipajjitvā “khamatha, bhante, mayaṃ khāṇukasaññino ahumhā”ti therāṃ khamāpetvā corajetṭhakena “ahaṃ ayyassa santike pabbajissāmī”ti vutte sesā “mayampi pabbajissāmā”ti vatvā sabbepi ekacchandā hutvā therāṃ pabbajjaṃ yāciṃsu. Thero saṃkiccasāmaṇero viya sabbepi te pabbājesi. Tato paṭṭhāya khāṇukoṇḍaññoti paññāyi. So tehi bhikkhūhi saddhiṃ satthu santikaṃ gantvā satthārā “kiṃ, koṇḍañña, antevāsikā te laddhā”ti vutte taṃ pavattiṃ ārocesi. Satthā “evaṃ kira, bhikkhave”ti pucchitvā, “āma, bhante, na no aññassa evarūpo ānubhāvo diṭṭhapubbo, tenamhā pabbajitā”ti vutte, “bhikkhave, evarūpe duppaññakamme patiṭṭhāya vassasataṃ jīvanato idāni vo paññāsampadāya vattamānānaṃ ekāhampi jīvitāṃ seyyo”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

111. “Yo ca vassasataṃ jīve, duppañño asamāhito;
Ekāhaṃ jīvitāṃ seyyo, paññavantassa jhāyino”ti.

Tattha duppañño nippañño. Paññavantassāti sappaññassa. Sesam purimasadisamevāti.

Desanāvasāne pañcasatāpi te bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇiṃsu. Sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣīti.

Khāṇukoṇḍaññattheravatthu dasamaṃ.

11. Sappadāsattheravatthu

112. Yo ca vassasataṃ jīveti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto sappadāsattheraṃ ārabha kathesi.

Sāvatthiyaṃ kireko kulaputto satthu dhammadesanaṃ sutvā pabbajitvā laddhūpasampado aparena samayena ukkaṇṭhitvā “mādisassa kulaputtassa gihibhāvo nāma ayutto, pabbajjāya ṭhatvā maraṇamhi me seyyo”ti cintetvā attano maraṇūpāyaṃ cinto vīcarati. Athekadivasaṃ pātova katabhattakiccā bhikkhū vihāraṃ gantvā aggisālāya sappam disvā taṃ ekasmiṃ kuṭe pakkhipitvā kuṭam pidahitvā ādāya vihārā nikkhamiṃsu. Ukkaṇṭhitabhikkhupi bhattakiccaṃ katvā āgacchanto te bhikkhū disvā “kiṃ idaṃ, āvuso”ti pucchitvā “sappo, āvuso”ti vutte iminā “kiṃ karissathā”ti? “Chaḍḍessāma na”nti. Tesam vacanaṃ sutvā “iminā attānaṃ ḍaṃsāpetvā marissāmī”ti “āharatha, ahaṃ taṃ chaḍḍessāmī”ti tesam hatthato kuṭam gahetvā ekasmiṃ ṭhāne nisinno tena sappena attānaṃ ḍaṃsāpeti, sappo ḍaṃsitaṃ na icchatī. So kuṭe hatthaṃ otāretvā ito cito ca āloleti, ghorasappaṃsa mukhaṃ vivaritvā aṅguḷiṃ pakkhipati, neva naṃ sappo ḍaṃsi. So “nāyaṃ āsīviso, gharasappo eso”ti taṃ pahāya vihāraṃ agamāsi. Atha naṃ bhikkhū “chaḍḍito te, āvuso, sappo”ti āhaṃsu. “Na so, āvuso, ghorasappo, gharasappo eso”ti. “Ghorasappoyevāvuso, mahantaṃ phaṇaṃ katvā susuyanto dukkhena amhehi gahito, kiṃ kāraṇā evaṃ tvaṃ vadesī”ti āhaṃsu. “Ahaṃ, āvuso, tena attānaṃ ḍaṃsāpentopi mukhe aṅguḷiṃ pakkhipentopi taṃ ḍaṃsāpetuṃ nāsakkihi”nti. Taṃ sutvā bhikkhū tuṇhī ahesuṃ.

Athekadivasaṃ nhāpito dve tayo khure ādāya vihāraṃ gantvā ekaṃ bhūmiyaṃ ṭhapetvā ekena bhikkhūnaṃ kese ohāreti. So bhūmiyaṃ ṭhapitaṃ khuraṃ gahetvā “iminā gīvaṃ chinditvā marissāmī”ti ekasmiṃ rukkhe gīvaṃ upanidhāya

khuradhāraṃ galanāḷiyaṃ katvā t̥hito upasampadāmāḷato paṭṭhāya attano sīlaṃ āvajjento vimalacandamaṇḍalaṃ viya sudhotamaṇikhandaṃ ca nimmalaṃ sīlaṃ addasa. Tassa taṃ olokontassa sakalasaṃsaṃ pharantī pīti uppajji. So pītiṃ vikkhambhetvā vipassanaṃ vaḍḍhento saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā khuraṃ ādāya vihāramajjhaṃ pāvisi. Atha naṃ bhikkhū “kahaṃ gatosi, āvuso”ti pucchimsu. “Iminā khurena galanāḷiṃ chinditvā marissāmī”ti gatomihi, āvuso”ti. Atha “kasmā na matosi”ti? Idānimhi satthaṃ āharitum abhabbo jāto. Ahañhi “iminā khurena galanāḷiṃ chindissāmī”ti ñāṇakhurena sabbakilese chindinti. Bhikkhū “ayaṃ abhūtena aññaṃ byākaroti”ti bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā tesaṃ kathaṃ sutvā āha - “na, bhikkhave, khīṇāsava nāma sahatthā attānaṃ jīvitaṃ voropenti”ti. Bhante, tumhe imaṃ “khīṇāsavo”ti vadatha, evaṃ arahattūpanissayasampanno panāyaṃ kasmā ukkaṇṭhati, kimassa arahattūpanissaya-kāraṇaṃ “kasmā so sappo etaṃ na ḍaṃsatī”ti? “Bhikkhave, so tāva sappo imassa ito tatiye attabhāve dāso ahosi, so attano sāmikassa saṃsaṃ ḍaṃsitum na visahatī”ti. Evaṃ tāva nesaṃ satthā ekaṃ kāraṇaṃ ācikkhi. Tato paṭṭhāya ca so bhikkhu sappadāso nāma jāto.

Kassapasammāsambuddhakāle kireko kulaputto satthu dhammakathaṃ sutvā uppannaṃvego pabbajitvā laddhūpasampado aparena samayena anabhiratiyā uppannāya ekassa sahāyakassa bhikkhuno ārocesi. So tassa abhiṇhaṃ gihibhāve ādīnaṃ kathesi. Taṃ sutvā itaro sāsane abhiramitvā pubbe anabhiratakāle malaggahite samaṇaparikkhāre ekasmiṃ soṇḍitīre nimmale karonto nisīdi. Sahāyakopissa santikēyeva nisinno. Atha naṃ so evamāha - “ahaṃ, āvuso, uppabbajanto ime parikkhāre tuyhaṃ dātukāmo ahosi”nti. So lobhaṃ uppādetvā cintesi - “iminā mayhaṃ pabbajitena vā uppabbajitena vā ko attho, idāni parikkhāre gaṇhissāmī”ti. So tato paṭṭhāya “kiṃ dānāvuso, amhākaṃ jivitena, ye mayaṃ kapālahatthā parakulesu bhikkhāya carāma, puttadārehi saddhiṃ ālāpasallāpaṃ na karomā”tiādīni vadanto gihibhāvassa guṇaṃ kathesi. So tassa kathaṃ sutvā puna ukkaṇṭhito hutvā cintesi - “ayaṃ mayā ‘ukkaṇṭhitomhi’ti vutte paṭhamaṃ gihibhāve ādīnaṃ kathetvā idāni abhiṇhaṃ guṇaṃ katheti, ‘kiṃ nu kho kāraṇa’”nti cinto “imesu samaṇaparikkhāresu lobhenā”ti ñatvā sayameva attano cittaṃ nivattesi. Evamassa kassapasammāsambuddhakāle ekassa bhikkhuno ukkaṇṭhāpitattā idāni anabhirati uppannā. Yo pana teneva tadā vīsati vassasahassāni samaṇadhammo kato, svassa etarahi arahattūpanissayo jātoti.

Imamatthaṃ te bhikkhū bhagavato santikā sutvā uttariṃ pucchimsu - “bhante, ayaṃ kira bhikkhu khuradhāraṃ galanāḷiyaṃ katvā t̥hitova arahattaṃ pāpuṇāti, uppajjissati nu kho ettakena khaṇena arahattamaggo”ti. “Āma, bhikkhave, āraddhavīriyassa bhikkhuno pādaṃ ukkhipitvā bhūmiyaṃ t̥hapentassa pāde bhūmiyaṃ asampattheyeva arahattamaggo uppajjati. Kusītaṃ puggalassa hi vassasataṃ jīvanato āraddhavīriyassa khaṇamattampi jīvitaṃ seyyo”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā imaṃ gāthamāha -

112. “Yo ca vassasataṃ jīve, kusīto hīnavīriyo;
Ekāhaṃ jīvikaṃ seyyo, vīriyamārabhato daḷha”nti.

Tattha kusītoti kāmavitakkādīhi tīhi vitakkehi vītināmento puggalo. Hīnavīriyoti nibbīriyo. Vīriyamārabhato daḷhanti duvidhajjhānanibbattanasamatthaṃ thiraṃ vīriyaṃ ārabhantassa. Sesāṃ purimasadisameva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇimsūti.

12. Paṭācārātherīvatthu

113. Yo ca vassasataṃ jīveti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto paṭācāraṃ theriṃ ārabba kathesi.

Sā kira sāvattiyaṃ cattālīsakoṭivibhavassa seṭṭhino dhītā ahosi abhirūpā. Taṃ soḷasavassuddesikakāle sattabhūmikassa pāsādassa uparimatale rakkhantā vasāpesuṃ. Evaṃ santepi sā ekena attano cūlūpaṭṭhākena saddhiṃ vipaṭṭipajji. Athassā mātāpitaro samajātikakule ekassa kumārassa paṭissuṇitvā vivāhadivasam ṭhapesuṃ. Tasmiṃ upakaṭṭhe sā taṃ cūlūpaṭṭhākaṃ āha - “maṃ kira asukakulassa nāma dassanti, mayi patikulaṃ gate mama paṇṇākāraṃ gahetvā āgatopi tattha pavesanaṃ na labhissasi, sace te mayi sineho atthi, idāneva maṃ gahetvā yena vā tena vā palāyassū”ti. “So sādhu, bhadde”ti. “Tena hi ahaṃ sve pātova nagaradvārassa asukaṭṭhāne nāma ṭhassāmi, tvaṃ ekena upāyena nikkhamitvā tattha āgaccheyyāsī”ti vatvā dutiyadivase saṅketatṭhāne aṭṭhāsī. Sāpi pātova kiliṭṭhaṃ vatthaṃ nivāsetvā kese vikkiritvā kuṇḍakena sarīraṃ makkhitvā kuṭaṃ ādāya dāsīhi saddhiṃ gacchantī viya gharā nikkhamitvā taṃ ṭhānaṃ agamāsī. So taṃ ādāya dūraṃ gantvā ekasmiṃ gāme nivāsaṃ kappetvā araṇṇe khettaṃ kasitvā dārūpaṇṇādīni āharati. Itarā kuṭena udakaṃ āharitvā sahatthā koṭṭanapacanādīni karontī attano pāpassa phalaṃ anubhoti. Athassā kucchiyaṃ gabbho patiṭṭhāsī. Sā paripuṇṇagabbhā “idha me koci upakārako natthi, mātāpitaro nāma puttesu muduhadayā honti, tesam santikaṃ maṃ nehi, tattha me gabbhavuṭṭhānaṃ bhavissatī”ti sāmikaṃ yāci. So “kiṃ, bhadde, kathesi, maṃ disvā tava mātāpitaro vividhā kammakāraṇā kareyyuṃ, na sakkā mayā tattha gantu”nti paṭikkhipi. Sā punappunaṃ yācitvāpi gamanaṃ alabhamānā tassa araṇṇaṃ gatakāle paṭivissake āmantetvā “sace so āgantvā maṃ apassanto ‘kahaṃ gatā’ti pucchissati, mama attano kulagharaṃ gatabhāvaṃ ācikkheyyāthā”ti vatvā gehadvāraṃ pidahitvā pakkāmi. Sopi āgantvā taṃ apassanto paṭivissake pucchitvā taṃ pavattiṃ sutvā “nivattessāmi na”nti anubandhitvā taṃ disvā nānappakāraṃ yāciyamānopi nivattetuṃ nāsakkihi. Athassā ekasmiṃ ṭhāne kammajavātā caliṃsu. Sā ekaṃ gacchantaraṃ pavisitvā, “sāmi, kammajavātā me calitā”ti vatvā bhūmiyaṃ nipajjitvā samparivattamānā kicchena dāraṃ vijāyitvā “yassatthāyāhaṃ kulagharaṃ gaccheyyaṃ, so attho nipphanho”ti punadeva tena saddhiṃ gehaṃ āgantvā vāsaṃ kappesi.

Tassā aparena samayena puna gabbho patiṭṭhahi. Sā paripuṇṇagabbhā hutvā purimanayeneva sāmikaṃ yācitvā gamanaṃ alabhamānā puttaṃ aṅkenādāya tatheva pakkamitvā tena anubandhitvā “tiṭṭhāhī”ti vutte nivattituṃ na icchi. Atha nesaṃ gacchantānaṃ mahā akālamegho udapādi samantā vijjulatāhi ādittaṃ viya meghatthanitehi, bhijjamānaṃ viya udakadhārānipātanirantaraṃ nabhaṃ ahosi. Tasmiṃ khaṇe tassā kammajavātā caliṃsu. Sā sāmikaṃ āmantetvā, “sāmi, kammajavātā me calitā, na sakkomi sandhāretuṃ, anovassakaṭṭhānaṃ me jānāhī”ti āha. So hatthagatāya vāsiyā ito cito ca upadhārento ekasmiṃ vammikamatthake jātaṃ gumbaṃ disvā chindituṃ ārabhi. Atha naṃ vammikato nikkhamitvā ghoraviso āsiviso ḍaṃsi. Taṅkhaṇaṇṇevassa sarīraṃ antosamuṭṭhitāhi aggijālāhi ḍayhamānaṃ viya nīlavaṇṇaṃ hutvā tattheva pati. Itarāpi mahādukkhaṃ anubhavamānā tassa āgamaṃ oloketipi taṃ adisvāva aparampi puttaṃ vijāyi. Dve dārakā

vātavuṭṭhivegaṃ asahamānā mahāviraṃ viravanti. Sā ubhopi te urantare katvā dvīhi jaṇṇukehi ceva hatthehi ca bhūmiyaṃ uppīletvā tathā tthitāva rattim vītinaṃesi. Sakalasārīraṃ nillohitam viya paṇḍupalāsavaṇṇam ahosi. Sā uṭṭhite aruṇe maṃsapesivaṇṇam ekaṃ puttam aṅkenādāya itaraṃ aṅguliyaṃ gahetvā “ehi, tāta, pitā te ito gato”ti vatvā sāmikassa gatamaggena gacchanti tam vammikamatthake kālam katvā patitam nīlavaṇṇam thaddhasārīraṃ disvā “maṃ nissāya mama sāmiko panthe mato”ti rodanti paridevanti pāyāsi.

Sā sakalarattim devena vuṭṭhattā aciravatiṃ nadim jaṇṇupparamāṇena kaṭippamāṇena thanappamāṇena udakena paripuṇṇam disvā attano mandabuddhitāya dvīhi dārakehi saddhim udakam otarituṃ avisahanti jeṭṭhaputtam orimatīre tthapetvā itaraṃ ādāya paratīraṃ gantvā sākhaḥaṅgaṃ attharivā nipajjāpetvā “itarassa santikaṃ gamissāmi”ti bālaputtakaṃ pahāya tarituṃ asakkonti punappunam nivattitvā olokayamānā pāyāsi. Athassā nadīmajjhaṃ gatakāle eko seno tam kumāraṃ disvā “maṃsapesi”ti saññāya ākāsaṃ bhassi. Sā tam puttassatthāya bhassantaṃ disvā ubho hatthe ukkhipitvā “sūsū”ti tikkhattuṃ mahāsaddam nicchāresi. Seno dūrabhāvena tam asutvāva kumāraṃ gahetvā vehāsaṃ uppatitvā gato. Orimatīre tthitaputto mātaraṃ nadīmajjhe ubho hatthe ukkhipitvā mahāsaddam nicchārayamānaṃ disvā “maṃ pakkosati”ti saññāya vegena udaye pati. Itissā bālaputtam seno hari, jeṭṭhaputto udakena vūḷho.

Sā “eko me putto senena gahito, eko udakena vūḷho, panthe me pati mato”ti rodanti paridevanti gacchamānā sāvatthito āgacchantaṃ ekaṃ purisaṃ disvā pucchi - “kattha vāsikosi, tāta”ti? “Sāvatthivāsikomhi, amma”ti. “Sāvatthinagare asukavīthiyaṃ evarūpaṃ asukakulaṃ nāma atthi, jānāsi, tāta”ti? “Jānāmi, amma, tam pana mā pucchi, sace aññaṃ jānāsi pucchā”ti. “Aññaṃ me kammaṃ natthi, tadeva pucchāmi, tāta”ti. “Amma, tvaṃ attano anācikkhituṃ na desi, ajja te sabbarattim devo vassanto diṭṭho”ti. “Diṭṭho me, tāta, mayhameveso sabbarattim vuṭṭho, na aññaṃ. Mayham pana vuṭṭhakāraṇam pacchā te kathessāmi, etasmiṃ tāva me seṭṭhigehe pavattim katthehi”ti. “Amma, ajja rattim seṭṭhiṇca seṭṭhibhariyaṇca seṭṭhiputtaṇcāti tayopi jane avattharamānaṃ geḥam pati, te ekacitakasmim jhāyanti. Esa dhūmo paññāyati, amma”ti. Sā tasmiṃ khaṇe nivatthavattham patamānaṃ na sañjāni, ummattikabhāvaṃ patvā yathājātāva rodanti paridevanti -

“Ubho puttā kālakatā, panthe mayham pati mato;
Mātā pitā ca bhātā ca, ekacitamhi dayhare”ti. -

Vilapanti paribbhami. Manussā tam disvā “ummattikā ummattikā”ti kacavaraṃ gahetvā paṃsum gahetvā matthake okirantā leḍḍūhi paharanti. Satthā jetavanamahāvihāre aṭṭhapaṇisaṃmajjhe nisīditvā dhammaṃ desento tam āgacchamānaṃ addasa kappasatasahassaṃ pūritapāramim abhinīhārasampannaṃ.

Sā kira padumuttarabuddhakāle padumuttarasatthārā ekaṃ vinayadharattherim bāhāya gahetvā nandanavane tthapentaṃ viya etadaggaṭṭhāne tthapiyamānaṃ disvā “ahampi tumhādisassa buddhassa santike vinayadharattherīnaṃ aggaṭṭhānaṃ labheyya”nti adhikāraṃ katvā patthanaṃ tthapesi. Padumuttarabuddho anāgataṃsaññaṃ pattharivā patthanāya samijjhanabhāvaṃ ñatvā “anāgate gotamabuddhassa nāma sāsane ayaṃ paṭācārā nāmena vinayadharattherīnaṃ aggā bhavissati”ti byākāsi. Tam evaṃ patthitapatthanaṃ abhinīhārasampannaṃ satthā

dūratova āgacchantiṃ disvā “imissā ṭhapetvā maṃ añño avassayo bhavituṃ samattho nāma natthī”ti cintetvā taṃ yathā viharābhimukhaṃ āgacchatī, evaṃ akāsi. Parisā taṃ disvāva “imissā ummattikāya ito āgantūṃ mā daditthā”ti āha. Satthā “apetha, mā naṃ vārayitthā”ti vatvā avidūratṭhānaṃ āgatakāle “satīṃ paṭilabha bhaginī”ti āha. Sā taṃ khaṇaṃyeva buddhānubhāvena satīṃ paṭilabhi. Tasmīṃkāle nivatthavattassa patitabhāvaṃ sallakkhetvā hirottappaṃ paccupaṭṭhāpetvā ukkuṭikaṃ nisīdi. Athassā eko puriso uttarasāṭakaṃ khipi. Sā taṃ nivāsetvā satthāraṃ upasaṅkamitvā suvaṇṇavaṇṇesu pādesu pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā, “bhante, avassayo me hotha, paṭiṭṭhā me hotha. Ekañhi me puttāṃ seno gaṇhi, eko udakena vūḷho, panthe me pati mato, mātāpitāro ceva me bhātā ca gehena avatthaṭṭā ekacitakasmīṃ jhāyanti”ti.

Satthā tassā vacanaṃ sutvā “paṭācāre, mā cintayī, tava tāṇaṃ saraṇaṃ avassayo bhavitūṃ samatthasseva santikaṃ āgatāsi. Yathā hi tava idāni eko puttako senena gahito, eko udakena vūḷho, panthe pati mato, mātāpitāro ceva bhātā ca gehena avatthaṭṭā; evameva imasmīṃ saṃsāre puttādīnaṃ matakāle tava rodantiyā paggharitaassu catunnaṃ mahāsamuddānaṃ udakato bahutara”nti vatvā imaṃ gāthamāha -

“Catūsu samuddesu jalaṃ parittakaṃ,
Tato bahuṃ assujalaṃ anappakaṃ;
Dukkheṇa phuṭṭhassa narassa socanā,
Kiṃ kāraṇā amma tuvaṃ pamajjasī”ti.

Evaṃ satthari anamataggaṃariyāyaṃ kathente tassa sarīre soko tanuttaṃ agamāsi. Atha naṃ tanubhūtasokaṃ ñatvā puna satthā āmantetvā “paṭācāre puttādayo nāma paralokaṃ gacchantassa tāṇaṃ vā leṇaṃ vā saraṇaṃ vā bhavitūṃ na sakkonti, tasmā vijjamānāpi te na santiyeva, paṇḍitena pana sīlaṃ visodhetvā attano nibbānagāmiṃmaggaṃ khippameva sodhetūṃ vaṭṭatī”ti vatvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi -

“Na santi puttā tāṇāya, na pitā nāpi bandhavā;
Antakenādhīpannassa, natthi ñātīsu tāṇatā.

“Etamatthavassaṃ ñatvā, paṇḍito sīlasaṃvuto;
Nibbānagamaṇaṃ maggaṃ, khippameva visodhayē”ti.

Desanāvasāne paṭācārā mahāpathaviyaṃ paṃsuparimāṇe kilese jhāpetvā sotāpattiphale paṭiṭṭhahi, aññepi bahū sotāpattiphālādīni pāpuṇiṃsūti. Sā pana sotāpannā hutvā satthāraṃ pabbajjaṃ yāci. Satthā taṃ bhikkhunīnaṃ santikaṃ pahīnitvā pabbājesi. Sā laddhūpasampadā paṭitācārattā paṭācārātveva paññāyi. Sā ekadivasāṃ kuṭena udakaṃ ādāya pāde dhovantī udakaṃ āsiñci, taṃ thokaṃ gantvā pacchijji. Dutiyavāre āsittaṃ tato dūrataraṃ agamāsi. Tatiyavāre āsittaṃ tatopi dūrataranti. Sā tadeva ārammaṇaṃ gahetvā tayo vaye paricchinditvā “mayā paṭhamāṃ āsittaṃ udakaṃ viya ime sattā paṭhamavayepi maranti, tato dūrataraṃ gataṃ dutiyavāre āsittaṃ udakaṃ viya majjhimavayepi maranti, tatopi dūrataraṃ gataṃ tatiyavāre āsittaṃ udakaṃ viya pacchimavayepi marantiyevā”ti cintesi. Satthā gandhakuṭiyaṃ nisinnova obhāsaṃ pharitvā tassā sammukhe ṭhatvā kathento

viya “evametaṃ paṭācāre, pañcannampi khandhānaṃ udayabbayaṃ apassantassa vassasataṃ jīvanato tesam udayabbayaṃ passantassa ekāhampi ekakkhaṇampi jīvitaṃ seyyo”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento gāthamāha -

113. “Yo ca vassasataṃ jīve, apassaṃ udayabbayaṃ;
Ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo, passato udayabbaya”nti.

Tattha apassaṃ udayabbayanti pañcannaṃ khandhānaṃ pañcavīsatiyā lakkhaṇehi udayañca vayañca apassanto. Passato udayabbayanti tesam udayañca vayañca passantassa. Itarassa jīvanato ekāhampi jīvitaṃ seyyoti.

Desanāvasāne paṭācārā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi.

Paṭācārātherīvattu dvādasamaṃ.

13. Kisāgotamīvattu

114. Yo ca vassasataṃ jīveti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto kisāgotamīṃ ārabba kathesi.

Sāvattiyaṃ kirekassa seṭṭhissa gehe cattālīsakoṭidhanaṃ aṅgārā eva hutvā aṭṭhāsi. Seṭṭhi taṃ disvā uppannasoko āhāraṃ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Tasseko sahāyako gehaṃ gantvā, “samma, kasmā socasī”ti pucchitvā taṃ pavattiṃ sutvā, “samma, mā soci, ahaṃ ekaṃ upāyaṃ jānāmi, taṃ karohī”ti. “Kiṃ karomi, sammā”ti? Attano āpaṇe kilaṇṇaṃ pasāretvā tattha te aṅgāre rāsiṃ katvā vikkiṇanto viya nisīda, āgatāgatesu manussesu ye evaṃ vadanti - “sesajanā vatthatelamadhuphāṇitādīni vikkiṇanti, tvaṃ pana aṅgāre vikkiṇanto nisinno”ti. Te vadeyyāsi - “attano santakaṃ avikkiṇanto kiṃ karomī”ti? Yo pana taṃ evaṃ vadati “sesajanā vatthatelamadhuphāṇitādīni vikkiṇanti, tvaṃ pana hiraññasuvaṇṇaṃ vikkiṇanto nisinno”ti. Taṃ vadeyyāsi “kahaṃ hiraññasuvaṇṇa”nti. “Ida”nti ca vutte “āhara, tāva na”nti hatthehi paṭiccheyyāsi. Evaṃ dinnaṃ tava hatthe hiraññasuvaṇṇaṃ bhavissati. Sā pana sace kumārikā hoti, tava gehe puttassa naṃ āharitvā cattālīsakoṭidhanaṃ tassā niyyādetvā tāya dinnaṃ valaṇṇeyyāsi. Sace kumārako hoti, tava gehe vayappattaṃ dhītaraṃ tassa datvā cattālīsakoṭidhanaṃ niyyādetvā tena dinnaṃ valaṇṇeyyāsīti. So “bhaddako upāyo”ti attano āpaṇe aṅgāre rāsiṃ katvā vikkiṇanto viya nisīdi. Ye pana naṃ evamāhaṃsu - “sesajanā vatthatelamadhuphāṇitādīni vikkiṇanti, kiṃ pana tvaṃ aṅgāre vikkiṇanto nisinno”ti? Tesam “attano santakaṃ avikkiṇanto kiṃ karomī”ti paṭivacanaṃ adāsi. Athekā gotamī nāma kumārikā kisasarīratāya kisāgotamīti paññāyamānā parijīṇakulassa dhītā attano ekena kiccena āpaṇadvāraṃ gantvā taṃ seṭṭhiṃ disvā evamāha - “kiṃ, tāta, sesajanā vatthatelamadhuphāṇitādīni vikkiṇanti, tvaṃ hiraññasuvaṇṇaṃ vikkiṇanto nisinno”ti? “Kahaṃ, amma, hiraññasuvaṇṇa”nti? “Nanu ‘tvaṃ tadeva gahetvā nisinno”ti, āhara, tāva naṃ, amma”ti. Sā hatthapūraṃ gahetvā tassa hatthesu ṭhapesi, taṃ hiraññasuvaṇṇameva ahosi.

Atha naṃ seṭṭhi “kataraṃ te, amma, geha”nti pucchitvā “asukam nāmā”ti vutte tassā assāmikabhāvaṃ ṇatvā dhanam paṭisāmetvā taṃ attano puttassa ānetvā cattālīsakoṭidhanaṃ paṭicchāpesi. Sabbam hiraññasuvaṇṇameva ahosi. Tassā aparena samayena gabbho patiṭṭhahi. Sā dasamāsaccayena puttaṃ vijāyi. So padasā gamanakāle kalamakāsi. Sā adiṭṭhapubbamaraṇatāya taṃ jhāpetum nīharante vāretvā “puttassa me bhesajjaṃ pucchissāmi”ti matakaḷevaram aṅkenādāya “api nu

me puttassa bhesajjaṃ jānāthā”ti pucchantī gharapaṭipāṭiyā vicarati. Atha naṃ manussā, “amma, tvaṃ ummattikā jātā, matakaputtassa bhesajjaṃ pucchantī vicarasī”ti vadanti. Sā “avassaṃ mama puttassa bhesajjaṃ jānanakaṃ labhissāmī”ti maññamānā vicarati. Atha naṃ eko paṇḍitapuriso disvā, “ayaṃ mama dhītā paṭhamaṃ puttaṃ vijātā bhavissati adiṭṭhapubbamaraṇā, mayā imissā avassayena bhavitum vaṭṭatī”ti cintetvā āha - “amma, ahaṃ bhesajjaṃ na jānāmi, bhesajjajānanakaṃ pana jānāmī”ti. “Ko jānāti, tātā”ti? “Satthā, amma, jānāti, gaccha, taṃ pucchāhī”ti. Sā “gamissāmi, tātā, pucchissāmi, tātā”ti vatvā satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ ṭhitā pucchi - “tumhe kira me puttassa bhesajjaṃ jānātha, bhante”ti? “Āma, jānāmī”ti. “Kiṃ laddhum vaṭṭatī”ti? “Accharaggahaṇamatte siddhatthake laddhum vaṭṭatī”ti. “Labhissāmi, bhante”. “Kassa pana gehe laddhum vaṭṭatī”ti? “Yassa gehe putto vā dhītā vā na koci matapubbo”ti. Sā “sādhū, bhante”ti satthāraṃ vanditvā mataputtakaṃ aṅkenādāya antogāmaṃ pavisitvā paṭhamagehassa dvāre ṭhatvā “atthi nu kho imasmiṃ gehe siddhatthako, puttassa kira me bhesajjaṃ eta”nti vatvā “atthī”ti vutte tena hi dethāti. Tehi āharitvā siddhatthakesu diyyamānesu “imasmiṃ gehe putto vā dhītā vā matapubbo koci natthi, amma”ti pucchitvā “kiṃ vadesi, amma? Jīvamānā hi katipayā, matakā eva bahukā”ti vutte “tena hi gaṇhatha vo siddhatthake, netam mama puttassa bhesajja”nti paṭiadāsi.

Sā iminā nīyāmena ādito paṭṭhāya naṃ pucchantī vicari. Sā ekagehepi siddhatthake agahetvā sāyanhasamaye cintesi - “aho bhāriyaṃ kammaṃ, ahaṃ ‘mameva putto mato’ti saññamakāsiṃ, sakalagāmepe pana jīvantehi matakāva bahutarā”ti. Tassā evaṃ cintayamānāya puttasiṇhaṃ mudukahadayaṃ thaddhabhāvaṃ agamāsi. Sā puttaṃ araññe chaḍḍetvā satthu santikaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Atha naṃ satthā “laddhā te ekaccharamattā siddhatthakā”ti āha. “Na laddhā, bhante, sakalagāme jīvantehi matakāva bahutarā”ti. Atha naṃ satthā “tvaṃ ‘mameva putto mato’ti sallakkhesi, dhuvadhammo esa sattānaṃ. Maccurājā hi sabbasatte aparipuṇṇajjhāsaye eva mahogho viya parikaḍḍhamānoyeva apāyasamudde pakkhipatī”ti vatvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

“Taṃ puttapasusammattaṃ, byāsattamanasaṃ naraṃ;
Suttaṃ gāmaṃ mahoghova, maccu ādāya gacchatī”ti.

Gāthāpariyosāne kisāgotamī sotāpattiphale paṭiṭṭhahi, aññepi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsūti.

Sā pana satthāraṃ pabbajjaṃ yāci, satthā taṃ bhikkhunīnaṃ santikaṃ pesetvā pabbājesi. Sā laddhūpasampadā kisāgotamī therīti paññāyi. Sā ekadivasam uposathāgāre vāraṃ patvā dīpaṃ jāletvā nisinnā dīpajālā uppajjantiyo ca bhijjantiyo ca disvā “evameva ime sattā uppajjanti ceva nirujjhanti ca, nibbānappattā eva na paññāyanti”ti ārammaṇaṃ aggahesi. Satthā gandhakuṭiyaṃ nisinnova obhāsaṃ pharitvā tassā sammukhe nisīditvā kathento viya “evameva, gotami, ime sattā dīpajālā viya uppajjanti ceva nirujjhanti ca, nibbānappattā eva na paññāyanti, evaṃ nibbānaṃ apassantānaṃ vassasataṃ jīvanato nibbānaṃ passantassa khaṇamattampi jīvitaṃ seyyo”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

114. “Yo ca vassasataṃ jīve, apassaṃ amataṃ padaṃ;
Ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo, passato amataṃ pada”nti.

Tattha amataṃ padanti maraṇavirahitakoṭṭhāsaṃ, amatamahānibbānanti attho.
Sesaṃ purimasadisameva.

Desanāvasāne kisāgotamī yathānisinnāva saha paṭisambhidāhi arahatte paṭiṭṭhahīti.

Kisāgotamīvatthu terasamaṃ.

14. Bahuputtikattherīvatthu

115. Yo ca vassasataṃ jīveti imaṃ dhammadesanaṃ satthā jetavane viharanto
bahuputtikaṃ theriṃ ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṃ kirekasmīṃ kule satta puttā satta ca dhītaro ahesuṃ. Te sabbe pi
vayappattā gehe paṭiṭṭhahitvā attano dhammatāya sukhappattā ahesuṃ. Tesāṃ
aparena samayena pitā kālamakāsi. Mahāupāsikā sāmike naṭṭhepi na tāva kuṭumbaṃ
vibhajati. Atha naṃ puttā āhaṃsu - “amma, amhākaṃ pitari naṭṭhe tuyhaṃ ko attho
kuṭumbena, kiṃ mayaṃ taṃ upaṭṭhātuṃ na sakkomā”ti. Sā tesāṃ kathaṃ sutvā
tuṇhī hutvā punappunaṃ tehi vuccamānā “puttā maṃ paṭijaggissanti, kiṃ me visuṃ
kuṭumbenā”ti sabbaṃ sāpateyyaṃ majjhe bhinditvā adāsi. Atha naṃ
katipāhaccayena jeṭṭhaputtassa bhariyā “aho amhākaṃ, ayyā, ‘jeṭṭhaputto me’ti dve
koṭṭhāse datvā viya imeva geḥaṃ āgacchatī”ti āha. Sesaputtānaṃ bhariyāpi
evameva vadiṃsu. Jeṭṭhadhītaraṃ ādiṃ katvā tāsāṃ geḥaṃ gatakālepi naṃ
evameva vadiṃsu. Sā avamānappattā hutvā “kiṃ imesaṃ santike vuṭṭhena,
bhikkhunī hutvā jīvissāmī”ti bhikkhunīupassayaṃ gantvā pabbajjaṃ yāci. Tā naṃ
pabbājesuṃ. Sā laddhūpasampadā hutvā bahuputtikattherīti paññāyi. Sā “ahaṃ
mahallakakāle pabbajitā, appamattāya me bhavitabba”nti bhikkhunīnaṃ
vattapaṭivattaṃ karontī “sabbarattiṃ samaṇadhammaṃ karissāmī”ti heṭṭhāpāsāde
ekaṃ thambhaṃ hatthena gahetvā taṃ āviñchamānāva samaṇadhammaṃ karoti,
caṅkamamānāpi “andhakāraṭṭhāne me rukkhe vā katthaci vā sīsaṃ paṭihaññeyyā”ti
taṃ rukkhaṃ hatthena gahetvā taṃ āviñchamānāva samaṇadhammaṃ karoti,
“satthārā desitadhammameva karissāmī”ti dhammaṃ āvajjetvā dhammaṃ
anussaramānāva samaṇadhammaṃ karoti. Atha satthā gandhakuṭiyaṃ nisinnova
obhāsaṃ pharitvā sammukhe nisinno viya tāya saddhiṃ kathento “bahuputtike mayā
desitaṃ dhammaṃ anāvajjentassa apassantassa vassasataṃ jīvanato mayā desitaṃ
dhammaṃ passantassa muhuttampi jīvitaṃ seyyo”ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā
dhammaṃ desento imaṃ gāthamāha -

115. “Yo ca vassasataṃ jīve, apassaṃ dhammamuttamaṃ;
Ekāhaṃ jīvitaṃ seyyo, passato dhammamuttama”nti.

Tattha dhammamuttamanti navavidhaṃ lokuttaradhammaṃ. So hi uttamo dhammo
nāma. Yo hi taṃ na passati, tassa vassasatampi jīvanato taṃ dhammaṃ passantassa
paṭivijjhantassa ekāhampi ekakkhaṇampi jīvitaṃ seyyoti.

Gāthāpariyosāne bahuputtikattherī saha paṭisambhidāhi arahatte paṭiṭṭhahīti.

Bahuputtikattherīvatthu cuddasamaṃ.

Sahassavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Aṭṭhamo vaggo.

Khuddakanikāye

Dhammapada-aṭṭhakathā

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 02. Σχόλια για τη διδασκαλία σε στίχους. 8. Το κεφάλαιο για τις χιλιάδες έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org